

STUDIU DE AGHILOGIE ARGUMENTÂND CANONIZAREA OFICIALĂ A SFINȚILOR SIMEON ȘI AMFILOHIE DE LA PÂNGĂRAȚI

Ierom. Dr. Vasile BÎRZU

Prezentul studiu cu caracter istoric și aghiografic izvorăște din necesitatea de a fi prezentate științific, printr-o încadrare contextuală în epocă, viețile a doi importanți sfinți români, Sfinții Simeon și Amfilohie de la Pângărați, ce au fost considerați ca atare în trecut, fiind cinstiți cu zi de prăznuire și cu citirea vieților lor în trapeză și la strană până la începutul secolului al XIX-lea.

Cunoscută în Cronice și Letopisețe drept ctitorie a voievodului Alexandru Lăpușneanu, Mănăstirea Pângărați, asemeni multor alte mănăstiri din Moldova, întemeiate odată cu răspândirea formelor de viațuire isihastă în veacurile XIV-XV, își are originile în ceea ce la început a fost o sihăstrie, un loc de nevoită și închinare al unui călugăr pustnic sau eremit, întemeietorii, Sfinții Cuvioși Simeon și Amfilohie a căror recanonizare oficială o susținem, fiind cu mare probabilitate ultimii, cunoscuți actualmente din sursele scrise, dintr-un șir de sihaștri ale cărui urme se pierd în negura începuturilor epocii medievale a Țării Moldovei. Acest fapt îl susține istoricul Nicolae Iorga care considera că numele de „Pângărați”, provine, de la un posibil călugăr Pangrație, care, „se pare, a fost un pustnic de demult, dând numele pârâului din apropiere”, pe locul de astăzi al mănăstirii existând odată, în opinia renumitului istoric, „un sat al lui Pancrațiu sau Pangrație, cum se zice după grecește, care în formă ungrească era Pongracz, iar în cea românească vocalizată Pângărați, fără nici un amestec al unei idei de pângărire...”.¹ Această ipoteză, deși în principal cu suport filologic și confirmată parțial de prima menționare scrisă a localității Pângărați, în actul de donație pe care Petru Șchiopu îl face, la anul 1576, mănăstirii Bistrița², plasează, așadar, începuturile viețuirii isihaste

¹ Nicolae Iorga, *Încă o ruină de istorie și artă sub ochii noștri nesimțitori*, Ziarul „Avântul”, 1939; originea numelui locului prin „pângărirea” lui de către turci la 1476, e îndoielnică pentru că turcii de fapt au ars biserica de lemn a lui Simeon, iar memoria unei populații locale care să fi pus totuși acest nume locului în acele timpuri nu exista, neexistând nici un sat în vecinătatea imediată a mănăstirii, așa cum confirmă sursele istorice; afirmația existenței unui sat în vechime cu acest nume e infirmată de Ilarie Lupașcu care ne spune că abia Arhimandritul Barnaba a întemeiat satul Pângărați.

² E vorba de actul de danie din 16 Iulie 1576 (7084), dat de voievod egumenului Theodosie, al mănăstirii Bistrița, în care se delimitează hotarul pădurii acesteia de un stejar în care se aflau încrustate sau poate crescute natural cruci: „la Pângărați dintru un stej<a>r, ci ești într’insul cruci”, cf. DIR.

în vatra mănăstirii Pângărați înainte de primii întemeietori cunoscuți, Sfinții Simeon și Amfilohie, conform acestei ipoteze Cuviosul Simeon probabil retrăgându-se la Pângărați, în locul de sihăstrie al acestui înaintaș al său, Pangratie, nementionat, însă, de nici o sursă istorică, nici măcar de Cuviosul Amfilohie în discuția sa cu Voievodul Alexandru Lăpușneanu prezentată în actul *Cuvântul pentru zidirea Mănăstirii Pângărați* redat mai jos. Totuși am considerat necesar de menționat această ipoteză pentru că, în mod real, toponimul *Pângărați* e prea specific pentru a avea altă origine decât cea intuită de istoricul N. Iorga și, apoi, e cel mai sugestiv pentru modul de formare a vetrelor mănăstirești și ale satelor în acea perioadă în care a fost întemeiată și Mănăstirea Pângărați.

Întemeierea propriu-zisă a vetrei mănăstirii a avut loc în vremea lui Ștefan cel Mare și Sfânt care, în 1461, îl ajută pe sihastrul Simeon să înalțe o biserică de lemn pe locul unde acesta se nevoise din anul 1432, de când plecase de la Mănăstirea Bistrița. Distrusă de turci în 1475-1476, pe locul acestei biserici va zidi, peste 100 de ani, la 1561, Alexandru Lăpușneanu biserica actuală, de piatră, a mănăstirii, incluzând de fapt la subsolul acesteia bașca sau grota în care primii doi sihaștri cunoscuți își săvârșeau jertfa duhovnicească de rugăciune și nevoință ascetică. Odată devenită mănăstire, „ruga” voievodală de la Pângărați a cunoscut și după primii voievozi și sihaștri întemeietori perioade de înflorire, prin urmașii voievozi sau boieri cucernici ce au continuat să o înzestreze sau să îi întărească daniile, din evenimentele ctitoricești din Evul Mediu fiind demne de menționat reparația acoperișului bisericii și construirea unei noi eclesiarhii la anul 1642 de către vistiernicul Dimitrie Șoldan, cumnatul Voievodului Vasile Lupu. Drama mănăstirii a început exact după restaurarea ei în anii 1850-1860, de către Arhimandritul Barnaba, odată cu legea secularizării din decembrie 1863, când, confiscându-i-se proprietățile funciare, o parte din obște se retrage la schitul Tarcău, recent ctitorit atunci pe terenul mănăstirii. Ea se continuă apoi timp de peste un secol, până în 1990, locașului mănăstirii dându-i-se succesiv utilitatea de „pușcărie”, în 1872, de spital de campanie, în 1914, de spital TBC, în 1918, de schit al Mănăstirii Secu, în 1928, de depozit de muniție și cazarmă militară în 1938, de temniță împotriva opozanților comunismului după război în perioada naționalizării și colectivizării, de stațiune de cercetări biologice, geologice și geografice în 1956 și de depozit de plante medicinale din 1980 până în 1990.

Documentele ce oferă datele necesare inițierii procesului de canonizare oficială a Sfinților Simeon și Amfilohie de la Pângărați sunt două „istoricuri” ale mănăstirii scrise de Cuviosul Arhimandrit Barnaba și de Ieromonahul Ilarie Lupașcu, dar mai ales importantul text aghiografic de la 1570, model în același timp de limbă românească veche, anume *Cuvântul pentru zidirea sfintei mănăstiri Pângărați*, păstrat într-un manuscris copiat la mănăstirea Bisericanii în 1809, cuprinzând însemnările ieromonahului Anastasie de la mănăstirea Moldovița, care redă cele auzite de la Cuviosul Amfilohie, cel de-al doilea stareț al mănăstirii Pângărați, înainte de mutarea sa la cele veșnice, cu privire la întemeierea Mănăstirii.

Informațiile din acest ultim document sunt preluate, fie direct, fie din tradiția orală, de celelalte două istoricuri, *Cuvântul pentru zidirea sfintei mănăstiri Pângărați* fiind, de fapt, unul din primele și puținele texte păstrate de aghiografie

veche românească, așa cum îl califică istoricul Petre Șt. Năsturel, care îi și asigură ediția critică.³ Pentru mai multă elocvență și putere de convingere în sprijinul inițiativei de canonizare oficială a Sfinților Cuvioși a căror viață o redau, reproducem integral la sfârșitul prezentului studiu aceste documente ca unele ce afirmă clar memoria tradiției vii a Bisericii ce i-a considerat și i-a cinstit ca sfinți pe acești Cuvioși Părinți.

Analiza și prezentarea de mai jos a vieților acestor doi importanți întemeietori ai vieții de sfințenie pe aceste meleaguri moldave, Cuvioșii Simeon și Amfilohie de la Pângărați, sperăm că va întregi mai mult portretul lor istoric și sfânt, reliefând un plus de informații în sprijinul afirmării sfințeniei lor și, ca atare, a canonizării lor. Alături de viețile acestor sfinți, atât pentru a întregi portretul istoric al epocii, cât și, prin comparație, pe cel al sfinților, va fi prezentat, atât cât privește întemeierea mănăstirii Pângărați, al cărei principal ctitor a fost, portretul binecredinciosului voievod Alexandru Lăpușneanu, atât cu scopul de a restaura imaginea complexei și zbuciumatei sale personalități istorice, deformată de nuvela, ce-i poartă numele, a scriitorului Costachi Negruzzi, cât și pentru a prezenta, pur și simplu, un model de raportare la idealul sfințeniei al unei personalități istorice, angajate în slujirea binelui obștesc ca domnitor.

Sihastrul Simeon

Starețul mănăstirii din anul 1867, Cuviosul Arhimandrit Varnava, în al său *Scurt istoric* al Mănăstirii, scris în anul 1857, la cererea Mitropoliei Moldovei, ne spune că „la anul 6940=1432, în zilele lui Iliș voievod, fiul lui Alexandru voievod cel Bun, a venit de la monastirea Bistriței, un monah cu numele Simioan, smerit și mărturisit cu fapte bune și dorind de viață pusnicească a lăcuit în codrii pustii pe coasta muntelui numit Pârul, aproape de pârâul cu numele Pangarați, unde acum este monastirea cu acest nume, și locul s-a numit sihăstria lui Simioan.»⁴

Această relatare e confirmată de o sursă mult mai veche despre istoria mănăstirii, anume de *Cuvântul pentru zidirea sfintei mănăstiri Pângărați* scris de Cuviosul Anastasie de la Moldovița, pe la anul 1570, unde ni se relatează dialogul dintre domnitorul Alexandru Lăpușneanu și Cuviosul Amfilohie, starețul Mănăstirii din prima jumătate a veacului al XVI-lea: „Și apoi au întrebat pre sfântul starî marele voievod Alexandru, fost-au înainte vreamă, și mai înainte de tine, viețuitori călugări (pe locul) acesta, au n'au fost? Iar el pre amăruntul i-au povestit pentru viața sfântului Simon preotul, și cum că avea Biserică mititică de lemn întru

³ Năsturel P. S., *Le Dit' du monastere de Pângărați. Premieres recherches*, în „Buletinul Bibliotecii Române”. Institutul Român de Cercetări, vol. X (XIV) – Serie nouă, Freiburg, 1983.

⁴ Cădere V., *Însemnări despre mănăstiri*, în MMS, nr. 9-10, 1964, pp. 515-516. „Muntele lui Simon” ca toponim al „muntelui Pârul, aproape de pârâul Pângărați” unde a sihăstrit cuviosul Simeon, e menționat într-o *mărturie hotarnică* făcută mănăstirii Bisericii la 24 aprilie 1520, (cf. DIR. A, XVI/1, pp. 595-596) document care, deși considerat de experți un fals, afirmă totuși prin vechimea sa, existența reală a acestui toponim.

numele sfântului Dimitrie izvorătorul de mir, făcută de bătrânul Ștefan Voevod, și spurcații Turci o au ars, când au venit la Valea Albă.”

Tot în acest *Cuvânt pentru zidirea sfintei mănăstiri Pângărați* Cuviosul Anasie de la Moldovița ne relatează despre arătarea în vis către Voevodul Alexandru Lăpușeanu a Sfântului Mucenic Dimitrie poruncindu-i: „să zidești întru numele meu biserica, pe locul unde am avut mai înainte făcută de bătrânul Ștefan voevod, în zilele starițului Simeoan ieromonah, pe care o au ars spurcații Turci, când au venit în pământul acesta ticălos cu războiu asupra lui Ștefan voevod, și l’au biruit la Valea Albă.”⁵

Starețul Varnava, în același scurt istoric ne relatează despre împrejurările în care s-a construit această primă biserică de către Voevodul Ștefan cel Mare: „Iar la anul 6969=1461, sihastrul Simioan, cu bani de la Ștefan voievod cel Mare, a făcut biserică de lemn, și prin arătarea ce i s-a făcut în vedenie, a așezat hramul sfântului și slăvitului marelui mucenic Dimitrie izvorătorul de mir”, confirmându-ne, însă cu o datare istorică eronată, faptul că această biserică a fost arsă de către turci: „iar la anul 6992=1484 în vremea războiului de la Valia Albă a ars biserica acea de lemn.”⁶

Analiza acestor puține și nesigure date istorice, împreună cu cele ce au supra-viețuit în cronici sau au fost transmise din memorie în scurtele istorii, întocmite la diferite date de stareții mănăstirilor Bistrița, Bisericani, Pângărați, ne permite formularea a două principale ipoteze privind începutul și perioada vieții sihăstrești a Cuviosului Simeon în vatra viitoareii Mănăstiri Pângărați, în ambele profilându-se rolul viețuirii sihăstrești din vatra Mănăstirii Bistrița, una din marile ctitorii voievodale din secolul al XV-lea, ce a format spiritual, direct sau indirect, pe întemeietorul Mănăstirii Pângărați, Sfântul Cuvios Simeon. Ambele ipoteze afirmă întemeierea sihăstriei Pângărațiului „la anul 6940=1432, în zilele lui Iliș voievod, fiul lui Alexandru voievod cel Bun”.

O primă ipoteză, susținută de Părintele Ieromonah Ioanichie Bălan, face din Cuviosul Simeon un ucenic indirect al Sfântului Iosif de la Bisericani, care se presupune că ar fi trăit, probabil la începutul veacului al XV-lea, când acesta se întoarce din pustiul Iordanului unde sihăstrise împreună cu cei 17 ucenici ai săi (15 români și 2 greci), din cauza năvălirilor arabilor asupra Locurilor Sfinte. Însă plasarea vieții Cuviosului Iosif „în ajunul vieții lui Ștefan Voievod cel Mare”⁷, deci probabil pe la anul 1430, iar a morții lui pe la sfârșitul secolului al XV-lea, face pe Cuviosul Iosif contemporan cu Cuviosul Simeon de la Pângărați, foarte probabil Cuviosul Simeon de la Pângărați fiind aceeași persoană cu primul din cei 17 ucenici ai Sfântului Iosif de la Bisericani, Simon, menționat în *Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Bisericani*. Această ipoteză e întărită de toponimele munților,

⁵ *Cuvânt pentru zidirea Mănăstirii Pângărați*, în P. Năsturel, *Le Dit du Monastere de Pângărați*, în „Buletinul Bibliotecii Române”, Germania, vol. X (XIV), serie nouă, 1983, Freiburg, 1983.

⁶ Arhim. Varnava, *Scurt istoric al M-rii Pângărați*, în MMS 9-10, 1964, vezi Addenda.

⁷ *Cf. Istorie pe scurt a monastirei Bisericani*, Arh. St. Iași, Fond Mitropolia Moldovei, dosar 10/1957, fila 84, publicat în MMS 9-10, 1964.

poienelor și pâraielor din zonă, ce amintesc, așa cum arată Părintele Ioanichie Bălan, de uceniciei Sfântului Iosif de la Bisericiani⁸, vârful Simon și vârful Păru (de la numele Pir, al unuia din ucenicii greci ai Sfântului Iosif) fiind și acum în imediata vecinătate a actualei mănăstiri Pângărați. În sprijinul acestei ipoteze vine și numele de Simon, iar nu Simeon al Cuviosului Simeon, transmis în *Cuvântul...* Cuviosului Anastasie de la Moldovița.

Cea de a doua ipoteză, o infirmă pe prima făcând din Cuviosul Simeon de la Pângărați un fiu direct al Mănăstirii Bistrița „născut pe la începutul secolului al XV-lea, într-un sat din apropierea orașului Piatra Neamț numit în trecut Târgul Pietrei, pe când conducea Țara Moldovei evlaviosul domn Alexandru cel Bun”⁹, însă fără a fi influențat de Sfântul Iosif de la Bisericiani sau de ucenicii acestuia, pentru că viața Sfântului Iosif la Bisericiani, „după întoarcerea în Moldova de frica otomanilor, cu toată «cimotoia» călugărească” din pustia Iordanului, ar fi plasată după căderea Constantinopolului (1453) cândva între „anul 1498, când a pus temelia schitului [Bisericiani] cu ajutorul lui Ștefan cel Mare”, și anul 1535, când a răposat.¹⁰ Această ipoteză e susținută de mențiunea lacunară și nesigură rezultată din formularea deficitară din *Istoria pe scurt a monastirei Bisericiani*, conform căreia „Fondatorul monastirii Bisericiani este un ieromonah și stareț Iosif, venit în Moldova de la Iordan cu câțiva ucenici ai săi (ce nație a fost acest om n-am putut afla) și așezându-se în munții aceștia cam în ajunul vieții lui Ștefan Voievod cel Mare, căci curând a răposat eroul moldovenilor Ștefan Marele.”¹¹

Mai veridică dintre aceste două ipoteze e cea de a doua, pentru că nu se explică cum evlaviosul domnitor Ștefan cel Mare a ctitorit la anul 6969=1461 o Biserică de lemn Cuviosului Simeon la Pângărați, ignorând total personalitatea Sfântului Iosif de la Bisericiani care a adus din Țara Sfântă regula viețuirii achimite, inițiind împreună cu ucenicii săi o adevărată emulație spirituală, așa cum subliniază și Părintele Ioanichie Bălan¹². Rezultă de aici, de fapt, că, probabil, Sfântul Iosif în tinerețe, înainte de a pleca în pustiul Iordanului, a putut fi ucenicul Cuviosului Simeon de la Pângărați sau cel puțin a putut auzi de viețuirea sfântă și minunată a acestuia, iar nu invers, așa cum susține Părintele Ioanichie Bălan¹³. În varianta plasării viețuirii Sfântului Iosif între anii 1430 și 1500, Cuviosul Simeon nu putea fi ucenic al Sfântului Iosif, pentru că nu avea efectiv când. Cu siguranță că Sfântul Simeon s-a născut cândva la sau înainte de 1400, formându-se duhovnicește de mic copil în climatul isihast inspirat de „călugării sihaștri ce locuiau platoul lui Petru

⁸ Ierom. Ioanichie Bălan, *Pateric românesc*, București, 1980, p. 81, și *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, p. 316.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Partenie Arhimandrit, *Okire istorică asupra fondării monastirei Bisericiani și câteva cuvinte despre monastirile zise închinare cu tablou al bisericii bine litografisite* – București, Tip. Oprea Demetrescu, 1863.

¹¹ cf. *Istorie pe scurt a monastirei Bisericiani*, Arh. St. Iași, Fond Mitropolia Moldovei, dosar 10/1957, fila 84, publicat în MMS 9-10, 1964, p. 518.

¹² Ierom. Ioanichie Bălan, *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, p. 316.

¹³ *Ibidem*.

Rareș și muntele Simon încă din secolul al XIV-lea¹⁴, astfel încât, la anul 1432 a putut primi, probabil de la aceștia, binecuvântarea de a merge în pustie, fiind la o vârstă a maturității și bărbăției duhovnicești. Prin 1476, Cuviosul Simeon trebuie să fi fost destul de înaintat în vârstă de vreme ce surghiunul provocat de victoria parțială a turcilor la Valea Albă i-a adus moartea.

Din analiza acestor ipoteze, formulate, ce-i drept, pe baza datelor provenind din surse istorice secundare și relativ științifice, putem concluziona că acest Cuvios Simeon, întemeietorul vetrei viitoare Mănăstiri Pângărați, nu a fost ucenic al Sfântului Iosif de la Biserici, ci că „a venit de la mănăstirea Bistrița la anul 1432=1432, în zilele lui Iliș voievod, fiul lui Alexandru voievod cel Bun¹⁵, ca sihastru în pădurea de pe valea pârâului Pângărați, ducând o viață autentică de nevoite duhovnicești în cei aproape 30 de ani dintre 1432 și 1461, desăvârșindu-se astfel ca personalitate duhovnicească ce a atras atenția, dragostea și respectul duhovnicesc al marelui domnitor, pe care l-a determinat astfel să-l ajute cu bani pentru construirea primei biserici de lemn care, după cum am văzut, a fost distrusă de turci după lupta de la Valea Albă.

După cei 29 de ani petrecuți singur și fără biserică, făcându-și rugăciunile în bașca din stânca pe care va fi zidită actuala biserică monument, Cuviosul Simeon trăiește, împreună cu obștea, o viață chinovial eremitică până în anul 1476, când e nevoit să plece în surghiun. Împrejurările care au determinat acest surghiun al întregii obști a Cuviosului Simeon le aflăm din *Cuvântul...* Cuviosul Anastasie, care spune că turcii „toată țara o au ars și au robit și mulțime fără de număr de noroade au luat cu dânșii robi și de atunci s'au început a li se da bir. Și de la acel războiu de-abia sângur Ștefan voievod a scăpat și au fugit cu puțini ostași, pentru păcatele bietilor creștini¹⁶”.

Din relatarea Cuviosului Amfilohie expusă de Cuviosul Anastasie am putea crede că moartea Cuviosului Simeon s-ar fi petrecut în Mănăstirea Cașeva, imediat după lupta și campania de la Războieni (26 iulie – 16 august 1476), după care Ștefan cel Mare aduce moaștele Cuviosului Simeon, în procesiune, în cetatea de scaun a Sucevei: „Iară acel stariț Simon, împreună cu ucenicii săi, au scăpat în țara Ungurească la cetatea Gurghiu, la mănăstirea Cașiva¹⁷, unde iaste hramul Adormirea

¹⁴ Protos. Ioanichie Bălan, *Mănăstirea Bistrița*, monografie, 1986, pp. 6-7, unde se descriu împrejurările întemeierii Mănăstirii Bistrița „prin osârdia ieromonahului Pafnutie, a ucenicului său, monahul Leontie, și a popii Ion Birață” înainte de primii ei domnitori întemeietori Petru I, Ștefan și Roman Mușat, deci în secolul al XIV. Cuviosul Simeon poate s-a născut și a crescut în unul din „cele două sate date de Petru Voievod Mănăstirii Bistrița, pe care Mitropolitul Iosif al Moldovei le reinnoia ca dani mănăstirii la 7 ianuarie 1407. cf. Ibidem.

¹⁵ Arhim. Varnava, *Scurt istoric al M-rii Pângărați*, în MMS 9-10, 1964, pp. 518-519.

¹⁶ *Cuvânt pentru zidirea Mănăstirii Pângărați*, în Petre S Năsturel, *op. cit.*, p. 393.

¹⁷ Cașva – U(ngur) Kăsva, localitate atestată în 1453 regiunea Reghin, R. Mureș-Autonomă Maghiară, Coriolan Suciu – *Dictionar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, p. 122 localitatea Gheorgheni e atestată la 1333, p. 257; Mănăstirea Cașeva a fost reîntemeiată din anul 1996, la 20 km de localitatea Reghin, având însă doar un singur vietuitor.

Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, și acolo s'au pristăvit și s'au îngropat de ucenicii lui cu cinste. Și apoi, după ce s'au întors Turcii și s'au potolit vrajba robiei și s'au făcut pace, atuncea au trimis Ștefan Voevod și i-au adus sfintele lui moaște într'o raclă cinstită și le ținea în vistieria Sa cu cinste".¹⁸

Însă o analiză mai atentă ne va revela perioada și data exactă a bejeniei obștii și a morții Cuviosului Simeon. Cuviosul Varnava, care probabil nu deținea textul *Cuvântului...* Cuviosului Anastasie, ci doar unele date din tradiția orală sau din alte documente necunoscute, (el scrie „istoria în scurt a monastirii Pîngarații, adunată din *istoria pe larg*, despre care nu se știe nimic – n.n., ce se păstrează la această monastire”) ne spune, datând greșit anul luptei de la Războieni, că „la anul 1484, în vremea războiului de la Valea Albă a ars biserica aceea de lemn, iar sihastrul Simioan, împreună cu toți călugării s-au dus în țara ungurească, la cetatea Gurghia (actualul oraș Gheorgheni) și s-au sălășluit în monastirea Cașava, unde s-a și săvârșit din viață.”¹⁹

Această datare eronată a anului (1484 în loc de 1476) acestei lupte, de care e legat surghiunul obștii Cuviosului Simeon, coroborată cu relatarea cuviosului Barnaba că „după încetarea războiului, călugării au venit iarăși la urma lor și au petrecut 24 ani (între 1484 și 1508) fără cîrmuitor”, până în anul 1508, când „a venit starețul Amfilohie de la monastirea Moldovița, pe care cu toții l-au ales de ocîrmuitor”, ne-ar putea determina să credem că Cuviosul Simeon e posibil să fi murit în anul 1484, iar ultimii 8 ani ai vieții sale, între 1476 și 1484, i-ar fi petrecut la Mănăstirea Cașeva din cetatea Gurghia. Ipoteza nu e veridică, întrucât e puțin probabil ca Cuviosul Simeon să nu se fi întors „la urma sa”, unde sihăstrise atîta timp și se învrednicise de a vedea în vedenie pe Sfântul Mare Mucenic Dimitrie. Cuviosul Anastasie de la Moldovița ne dă de înțeles că aducerea moaștelor Cuviosului Simeon de la Cașeva la Suceava, a avut loc imediat după terminarea luptei, ceea ce nu se putea întâmpla, trebuind a fi îngropate după rînduială, iar, o dată îngropate, lăsate să se vadă dacă putrezesc. Probabil, datorită transmiterii pe cale orală a datelor, Cuviosul Barnaba redă o tradiție ce asociase inconștient data luptei de la Valea Albă, în preajma căreia a murit și Cuviosul Simeon, cu data mutării moaștelor acestuia, sfârșitul anului 1484 fiind, de fapt, timpul aducerii moaștelor Cuviosului Simeon de la Cașeva la Suceava, fiind al 8-lea după înmormântarea sa și primul după dezgroparea sa la 7 ani de la data adormirii în Domnul, când probabil i-a fost descoperit trupul neputrezit, fapt ce l-a determinat pe Ștefan cel Mare să-i „aducă sfintele lui moaște într'o raclă cinstită și șșă le țină în vistieria Sa cu cinste”. Posibilitatea ca trupul Cuviosului să nu fi fost nici măcar îngropat, e exclusă, deoarece chiar Anastasie, mult mai aproape în timp de evenimente, ne dă de înțeles că ucenicii i-au îngropat trupul cu cinste, iar voievodul Ștefan a îngropat la rîndu-i moaștele Cuviosului în cetatea Sucevei, după ce mai întăi a „poprit o parte pentru blagoslovenie”.

Mica neconcordanță de doi ani (1508-1510) a acestor date (1484 + 24 ani fără povățuitor = 1508, începutul stăreției lui Amfilohie la Pîngărați) la Cuviosul Barnaba,

¹⁸ Petre S. Năsturel, *op. cit.*, p. 396.

¹⁹ Arhim. Varnava, *Scurt istoric al M-rii Pîngărați*, în MMS, nr. 9-10, 1964, p. 516.

cu cele date de Anastasie despre următorul stareț întemeietor al Mănăstirii, Cuviosul Amfilohie (1570 anul morții acestuia – 4 ani petrecuți de Cuviosul Amfilohie în mănăstirea sa de metanie, Moldovița, la sfârșitul vieții după perioada stăreției = 1566; 1566 – 56 ani, perioada păstoririi obștei de la Pângărați = 1510, începutul stăreției la Pângărați) se explică prin plasarea datelor morții Cuvioșilor Simeon și Amfilohie la sfârșitul anilor 1476 și respectiv 1570, precum și a intrării în stăreție a Cuviosului Amfilohie în cursul anului 1509, cei 56 ani de stăreție ai Cuviosului Amfilohie fiind numărați cu aproximare de Cuviosul Anastasie din 1509-1510 până în 1566. Deoarece anul 1570 ca dată a trecerii Cuviosului Amfilohie la cele veșnice nu poate fi greșit (Cuviosul Anastasie scriind *Cuvântul...* său povestit de însuși Amfilohie chiar la sfârșitul vieții lui), cei 24 de ani ai petrecerii obștii simeoniene fără povățuitor, „la urma lor” veche, dacă am vrea să punem de acord, cât de cât, relatările celor doi aghiografi istorici, ar trebui să fie 34 (1476 întreg – 1509-1510). Cu siguranță, a existat o eroare de copist de-a lungul timpului, din cauza copierii successive a *Cuvântului...* Cuviosului Anastasie ce s-a citit ca text aghiografic în numeroase mănăstiri până în secolul trecut. Deci e cert că Cuviosul Simeon a murit și a fost îngropat în perioada august-decembrie 1476, iar moaștele lui au fost aduse de la Mănăstirea Caseva din cetatea Gurghiu în Cetatea Sucevei, tot în aceeași perioadă a anului 1484, ucenicii Cuviosului trăind fără povățuitor 34 ani (1476-1510) după întoarcerea lor din surghiun.

Cuviosul Anastasie de la Moldovița ne relatează despre un adevărat cult pe care Voievodul Ștefan cel Mare și Sfânt îl avea față de moaștele Cuviosului Simeon. El ne spune că „apoi, luând o parte din sfintele lui moaște, le-au poprit pentru blagoslovenie și cu arome și bune mireazme și cu tămâie le tămâia totdeauna, spre credința și bună întărirea a blagocestivei Domniei Sale, iar mai vârtos pentru dragostea și căldura duhovnicească ce avea mai nainte cătră dânsul; iar rămășița sfințelor lui moaște cu cuviință sfințită și cu cinste le-au îngropat în cetatea Soceviu”.²⁰

Această *dragostea și căldura duhovnicească ce avea mai nainte cătră dânsul* [către Marele Voievod] Cuviosul Simeon sau invers e o mărturie sigură a relației de filiație duhovnicească ce exista între domnitor și Cuvios, începută probabil de când Cuviosul Simeon merge la domnitor spre a-i cere sprijinul de a construi o biserică pentru sihăstria sa: „Sihastrul Simion, auzind că Ștefan voievod cel Mare neîncetat zidește monastiri, s-a dus și l-au rugat să-i dea milostenie să facă un schițor de lemn, și la anul 1461 a făcut biserică de lemn cu hramul sfântul marele mucenic Dimitrie, izvorătorul de mir”.²¹ De aceea, lunga relație duhovnicească de cel puțin 15 ani dintre Cuviosul Simeon de la Pângărați și Voievodul canonizat acum sfânt, împreună cu mărturia de mai sus privind „*dragostea și căldura duhovnicească ce avea mai nainte cătră dânsul* Cuviosul Simeon” și cultul ce-l va avea domnitorul față de moaștele Cuviosului în familia voievodală ne permit să întrevădem, cu mare probabilitate, în Cuviosul Simeon cel de-al doilea duhovnic ce-l sfătuia, alături de Sfântul Cuvios Daniil Sihastru, pe Marele Voievod.

Vietuirea obștii Cuviosului Simeon la începutul ființării mănăstirii trebuie să

²⁰ *Cuvânt pentru zidirea Mănăstirii Pângărați*, la Petre S. Năsturel, *op. cit.* p. 396.

²¹ Arhim. Varnava, *Scurt istoric al M-rii Pângărați*, în MMS 9-10, 1964, p. 516.

ne-o imaginăm în mici bordeie de lemn îngropate în pământ, ascunse în codrii de tisă și stejar ce se amestecau pe culmea muntelui Păru, fiind expresia unei viețuiri eremitice isihaste, la început, iar mai apoi, pe măsura înmulțirii numărului ucenicilor Sfântului Simeon, chinoviale isihaste. Acest fapt ne e relatat de Starețul Varnava, care ne spune, în același scurt istoric: „Cel întâi a fost sihastrul Simioan, care la anul 1432 a locuit în locul unde este monastirea și mai adunându-se vreo câțiva pustnici au petrecut 29 ani fără de biserică numindu-se sihăstria lui Simion”.²² Faptul că Ștefan cel Mare îi construiește Cuviosului Simeon o mică biserică de lemn la anul 1461 dovedește că avea în obște și un număr de monahi care se adunaseră în jurul Cuviosului Simeon și care aveau nevoie de ea. Probabil să fi fost vreo 20-25, după cum crede și Părintele Ioanichie Bălan, cu tot cu cei ce au continuat să viețuiască eremitic prin codrii din jurul vetrei unde s-a construit biserica. Dacă ar fi fost o obște mai mică, probabil nu era necesar să plece în bejenie la Cașiva în anul 1476, putându-se retrage mai în adâncul munților în perioada invaziei turcești.

Ctitorul principal al etosului sau duhului monastic al locului a fost cu siguranță Cuviosul Simeon, dar mai ales, Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, despre care Cuviosul stareț Varnava ne dă de înțeles că i s-a arătat în vedenie Cuviosului Simeon îndemnându-l astfel să „așeze” pentru noua vatră monahală și pentru noua bisericuță „hramul sfântului și slăvitului marelui mucenic Dimitrie Izvoritorul de mir”. Viețuitorii de atunci și de după ai obștii au avut cu siguranță vie în conștiință „arătarea Sfântului Mucenic Dimitrie ce i s-a făcut în vedenie” Cuviosului Simeon, care, de altfel, se va repeta și către voievodul Alexandru Lăpușeanu, ca eveniment spiritual reîntemeietor al noii mănăstiri. Cu siguranță a avut loc, așa cum intuiește Părintele Ioanichie Bălan, o slujbă de sfințire a noii biserici, poate chiar la 26 octombrie 1461, de hirotonire ca preot poate a Cuviosului Sihastru Simeon de către mitropolitul de atunci al țării, Teoctist I, tocmai pentru a consfinți actul de ctitorie spirituală care deja se săvârșise: întemeierea unui loc de sfințenie și mântuire.

Viața de sfințenie a Cuviosului Simeon a rămas, cu siguranță, vie în conștiința generațiilor următoare de călugări dar și de mireni, considerarea sa ca sfânt încă din viață fiind atestată de manuscrisul aghiografic al *Vieții* lui scrisă întâi de ucenicii săi, de la „Schitul lui Simeon” de la Pângărați, manuscris care a circulat până în secolul al XIX-lea.²³

Păstrarea „rămășiței sfințelor lui moaște, cu cuviință sfințită și cu cinste, ... în cetatea Sucevei”, încă din timpul lui Ștefan cel Mare, a constituit fundamentul instituirii unui cult generalizat și oficial al Sfântului Simeon în Moldova Medievală, așa cum, de altfel, atestă și Pomelnicul ctitoricesc de la 1793. Păstrarea ca un „tezaur tănuit” în cetatea de scaun a Sucevei a unei părți din moaștele Cuviosului Simeon Sihastrul, precum și ipoteza Părintelui Ioanichie Bălan ca o altă parte din „moaștele sale să fi ... fost, în cele din urmă, distribuite pe la bisericile

²² *Ibidem*.

²³ Forma scurtă a acestei vieți, compusă de către ieromonahul Anastasie, egumenul Moldovei, înainte de anul 1570, a circulat copiată prin mănăstiri și prin schituri, ultima ei copie fiind făcută la 3 noiembrie 1808 de către monahul Metodie de la mănăstirea Agapia Veche.

noi, în timpul sfințirii, după tradiție²⁴, ipoteză foarte veridică din punct de vedere istoric, ținând cont de strânsa legătură dintre dinastia voievodală mușatină, ce a păstrat moaștele, și Biserica, creează temeiul indiscutabil al considerării lui ca Sfânt și deci al canonizării lui oficiale și în modernitate, reînnoind astfel tradiția frântă de iluminismul și materialismul ultimelor două zbuciumate și sângeroase secole.

Cuviosul Amfilohie

Datele de care dispunem pentru susținerea canonizării oficiale ca Sfânt a Cuviosului Amfilohie sunt, în aparență, mai puține și, s-ar putea crede, și mai inconsistente, fapt explicabil în primul rând prin aceea că autorul singurei surse ce relatează despre viața sa este chiar el cel care îi dictează evenimentele întemeierii mănăstirii Cuviosului Anastasie și care nu putea să se laude pe sine însuși. Așa cum se poate observa la o lectură atentă a „Cuvântului pentru întemeierea Mănăstirii Pângărați”, acesta are îndeosebi un ton laudativ, în special în prima sa parte, la adresa Voievodului Alexandru Lăpușneanu, ale cărui amănunte biografice îl înfățișează aproape ca pe un sfânt. Faptul trebuie înțeles ca reflectând atât evlavia personală a Cuviosului Amfilohie față de Voievodul ce se învrednicise de revelații, cât și respectul de care se bucura memoria proaspătă a Voievodului în epocă, la doar câțiva ani de la ieșirea sa din domnie. Însă chiar puținele informații pe care Cuviosul Anastasie ni le dă despre Cuviosul Amfilohie, evidențiind contribuția acestuia la întemeierea mănăstirii Pângărați, pot sluji la a evocarea sfințeniei Cuviosului Amfilohie.

Începând cu anul 1508, așa cum ne spune Cuviosul Varnava, obștea viețuitoare la Pângărați a primit ca Stareț și povățuitor duhovnicesc, după 24<34 ani de viețuire fără ocârmuitor, pe Prea Cuviosul Amfilohie de la mănăstirea Moldovița. Lunga perioadă cât a fost la cârma duhovnicească a mănăstirii trebuie să fi fost cu adevărat una de înflorire atât spirituală, cât și materială, tocmai prin continuitatea și stabilitatea ce a asigurat-o deosebitele sale calități duhovnicești despre care mărturisește Cuviosul Anastasie de la Moldovița. Acesta alcătuiește practic unul din primele portrete aghiografice ale literaturii noastre și, în același timp, ne descrie îndelung letnicirile isihaste ale monahilor de atunci din chinovii. El ne spune despre Cuviosul Amfilohie că „din copilăria lui s’au nevoit în viața călugărească, fiind mărturisit de toți pentru faptele lui cele bune. Și era scriitoriu foarte iscusit și știa meșteșug a lucra la lemn, și era cinstit de toți Domnii și miluit, dară de carte om prost se arăta. Și până la bătrânețe bine și-au ocârmuit viața sa; în foame, și în seate, în răbdare, și întru osteneale, întru toată nevoința duhovnicească. Și dela draci năpăști și ispите multe au răbdat până la moarte. Și sfârșitul vieții sale bine au sfârșit: că au dat țărana țărnei și s’au dus în calea cea lungă a părinților, luându-și plata ostenealelor sale de la Dreptul Judecătoriu, și cu cinste s’au îngropat de ucenicii săi”.²⁵

Ca mărturie a maturității duhovnicești a Cuviosului sihastru Amfilohie, dar și a deosebitelor sale calități de părinte dihovnicesc și în același timp administrator,

²⁴ Ierom. Ioanichie Bălan, *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, p. 316.

²⁵ *Cuvânt pentru zidirea Mănăstirii Pângărați*, p. 399.

ni se relatează în documente despre o destul de bună organizare a mănăstirii sale la anul 1540-1541: „Pângărații din Neamț ființau ca mănăstire bine orânduită, cu doi proegumeni, mulți ieromonahi, ierodiaconi și destui călugări «cărturari și proști»²⁶, la anul 1540-1”²⁷. Datorită acestui bun spirit organizatoric, Cuviosul a putut înzestra mănăstirea cu un clopot mare de 500 Kg pe care actul de donație silnică a mănăstirii către stat din anul 1951 îl mărturisea ca datând din anul 1547.²⁸

Portretul duhovnicesc al Cuviosului Amfilohie se întregeste și prin amănunțele pe care ni le relatează „Cuvântul...” Cuviosului Anastasie despre vizita Voievodului Al. Lăpușneanu la obștea Cuviosului Amfilohie, prilej cu care aceștia stau la „voroavă duhovnicească”, vorbind despre chipul trecător al acestei lumi și despre vitregiile vremurilor pe care le trăiau, aluzie directă la situația de prozelitism în care era pusă Biserica Moldovei din partea propagandei calvine reformate, reprezentată în Moldova de prințul Iacob Heraclid.

Tot Cuviosul Anastasie ne spune că a trăit 83 de ani, murind în anul 1570. Deducem de aici că s-a născut cândva pe la 1487, în climatul de efervescentă religioasă animat de construirea a nenumărate mănăstiri și biserici de către marele Voievod Ștefan și de boierii săi, fapt ce l-a determinat să intre din copilărie în nevoițele vieții călugărești, pe care le va purta timp de peste 60 de ani (56 ani stareț la Pângărați + 4 ani viețuți în retragere la Mănăstirea de metanie, Moldovița, până la sfârșitul vieții + câți ani va mai fi viețuit ca novice în tinerete la Moldovița, înainte de a se fi călugărit și a fi ales și trimis stareț la Pângărați).

Rod al viețuirii și sporirii sale duhovnicești, Cuviosul Amfilohie se învrednicește la sfârșitul vieții sale să ia schima mare îngerească, devenind în ultimii 4 ani ai vieții sale, la mănăstirea Moldovița, ieroschimonahul Enoh. El se învrednicește de darul înainte vederii, profetindu-și ziua și ceasul mutării sale la cele veșnice, „la leat 7079 (1570), Septembrie 7, în zilele lui Bogdan Voievod, la 7 ceasuri din noapte”, după cum ne spune Cuviosul Anastasie: „că mare dar au luat bătrânul Amfilohie mai înainte de mutarea sa; că vremea și zioa mutării sale au spus mie smeritului Anastasie; și nimenea să nu fie necredincios, ca să nu cază în ispită, că întru adevăr toate acestea adevărate sânt.”²⁹

Această autentică sfințenie, câștigată de Cuviosul Amfilohie printr-o viețuire de smerită înțelepciune, explică, pe de o parte, cultul de care se va bucura, imediat după mutarea sa la cele veșnice, „pomenirea lui, spunându-ne Cuviosul Anastasie, s’au așezat să se facă în ziua Nașterii Născătoarei de Dumnezeu, Septembrie 8, în toți anii, până va fi sfânta Mănăstire”³⁰ [Pângărați], iar, pe de altă parte, explică cauza actului ctitoricesc al noii Biserici pe care Voievodul Alexandru Lăpușneanu o va construi în timpul stăreției lui în anul 1560.

²⁶ cu și fără știință de carte n.n.

²⁷ N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, 1908, p. 109, cf. *Arch. Ist.*, I 2, pp. 26-27, no. 295.

²⁸ Cf. Ierom. Vasile Bîrzu, *Monografia Mănăstirii Pângărați*, Addenda.

²⁹ *Cuvânt pentru zidirea Mănăstirii Pângărați*, p. 398.

³⁰ *Idem*, p. 400.

Voievodul Alexandru Lăpușneanu

Alături de descrierile vieților acestor primi doi cuvioși stareți de la Pângărați, se cuvine să descriem și modul de participare la aceste evenimente de ctitorire, al Voievodului Alexandru Lăpușneanu, atât pentru a releva portretul său duhovnicesc, cât și pentru a-l întregi pe cel al Sfinților Cuvioși Simeon și Amfilohie și a epocii în care ei, toți au trăit.

Relatarea lui Anastasie ne descoperă portretul spiritual al unui Alexandru Lăpușneanu total deosebit de cel creionat de istorici și de nuvela lui Negruzzi, anume un voievod plin de religiozitate și de dorința de a ajuta Biserica. După actul de fundare al Mănăstirii Slatina, Alexandru Lăpușneanu e înfățișat colindând țara, „precum aveau obiceiul Domnii Moldovei a umbla pe la târguri și cetăți, din vremi de demult”, ajungând astfel și „la Cetatea Neamțului și de acolo la târgul Pietrii”, unde primește descoperirea în vis de la Sfântul Mucenic Dimitrie, în ajunul zilei sale de prăznuire: „iar când au fost luna lui Octomvrie în 22 de zile, la miezul nopții, i s’au arătat lui în vis un voinic cu veșminte albe îmbrăcat și foarte frumos, cu dumnezeiască slavă împodobit, și i-au zis lui: scoală-te, voevodule, și degrab să mergi la Pângărați, unde petrece un sihastru Amfilohie aproape de 50 de ani, și să zidești întru numele meu biserica, pre locul unde am avut mai înainte făcută de bătrânul Ștefan voievod, în zilele stărițului Simeoan ieromonah.”³¹

Ortodoxia și înțelepciunea voievodului (ce va deveni după călugărie monahul Pahomie), ctitor al bisericii mănăstirii Dochiariu din Athos, se vedește din precauția cu care întâmpină această descoperire în vis din partea Marelui Mucenic Dimitrie. El convoacă întreg sfatul țării de atunci spre a se pronunța asupra veridicității descoperirii și poruncii primite, iar răspunsul dat de boierii sfatului relevă cultura creștină a elitei conducătoare a Țărilor Românești din acele timpuri: „iar ei toți cu un suflet și cu un glas au răspuns, că dela Dumnezeu și dela Duhul Sfânt fiind povățuiți, ziseră: dela Dumnezeu iaste întru adevăr videniia aceasta; că și în Sfintele Scripturi am aflat, și dela prea înțelepți Dascăli am auzit, că tot ce iaste spre lucru bun, spre zidirea Bisericii, spre miluirea săracilor, spre ertarea greșităilor, și spre pomenirea de veacinicile munci și de judecată, aceastea toate dela Dumnezeu sânt”³².

Aceeași înțelepciune dar și dragoste duhovnicească a boierilor rezultă și din întreaga „voroavă duhovnicească” ce a avut loc la „masa mare împărătească” pe care voievodul o dă obștii conduse de Cuviosul Amfilohie, la Mănăstirea Pângărați împreună cu boierii și vitejii săi: „și de multă bucurie și veselie s’au umplut, și s’au aprins de Dumnezeescul Duh ceale dinlăuntru ale lor, și s’au cuprins și mult au plâns. Și pentru mântuirea sufletului nu puțin au vorbit, încă și pentru deșărtăciunea lumii aceștiea din destul au vorbit: cum că ca o umbră treace lumea aceasta, și viața noastră ca praful și ca fumul se stinge; și cum blagocistivii împărați au zidit sfintele Mănăstiri, și cu Dumnezeu s’au împreunat”³³.

³¹ *Idem*, p. 393.

³² *Idem*, p. 394.

³³ *Ibidem*.

Această dorință de a-i sluji lui Dumnezeu prin mijlocirea unui act de ctitorie îl și determină pe Voievodul Alexandru Lăpușneanu chiar la această masă să hotărască asupra celor necesare pentru începerea construirii bisericii. Cuviosul Anastasie ne relatează că „după aceasta (după praznic), îndată au tocmit zidari meșteri și calfe, și oameni de salahorie, și toate ceale ce sânt spre trebuința zidirii”.³⁴ Această „masă mare împărătească” cu siguranță a avut loc în ziua de prăznuire a Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, deoarece același Anastasie ne spune că imediat după visul avut pe 22 Octombrie, Voievodul ctitor „îndată au poruncit să gătească caii, și la sta-rișul și sihastrul au trimis înainte ca să-i spue de venirea lui. Și în grabă și singur Domnul și cu toți boiarii au sosit la sihastrul Amfilohie”.³⁵

Opoziția egumenului Serapion al mănăstirii Bistrița față de ideea construirii unei noi mănăstiri vedește un conflict de interese și supremație teritorială pe care cronicarul aghiograf îl atribuie, cu înțelepciune, zavistiei diavolești, dar ne arată în același timp, pe de o parte smerenia și frica de Dumnezeu a domnitorului Lăpușneanu, iar pe de alta, lipsa lui de maturitate duhovnicească deplină pentru că, odată ce tot sfatul țării se pronunțase asupra veridicității poruncii primite în vis de la Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, el nu mai trebuia să se intimideze de amenințările unui egumen. Anastasie ne povestește că egumenul Serapion „mult au împiedicat pre Domnul Alexandru Voievod, jurându-l cu numele lui Dumnezeu ca să nu mai zidească altă mănăstire aproape de mănăstirea lor. Iar el ca un Domn blagocestiv și întru toate ascultătoriu, iar mai vârtos se temea de blestem, au încetat despre zidirea mănăstirii Pângărați, că zavistiia zice, nu știe a cinsti cele de folos”.³⁶

Voievodul Lăpușneanu trăiește un adevărat calvar sufletească din cauza dorinței de a ctitori împiedicată de falsa autoritate spirituală a egumenului Serapion, iar în el, de fapt, suferea Hristos, așa cum ne dă de înțeles Cuviosul Anastasie: „Iar Domnul nostru Iisus Hristos a tot țitorul, carele toată suflarea și toată făptura mișcă și viiază... neîncetat aprindea inima domnului cu râvna sufletească și cu aprinderea Sfântului Duh, ziua și noaptea ceale din lăuntru lui se aprindea; și s’au turburat asupra egumenului de Bistrița și pre tot soborul, și mult îi ponosluia cu ochi aspri, căci s’au potrivit lor și au încetat de a zidi sfânta mănăstire. Și sta mult la multă mahniciune, socotind că câți împărați și muncitori au vrut să tănuiască și să răsi-pească numele Bisericii și n’au putut – și mai vârtos la mai mare amărăciune au venit și nimica n’au folosit!”³⁷

Ieșirea totală din acest impas spiritual o va realiza voievodul binecredincios în urma unei noi descoperiri în vis din partea Sfântului Mucenic Dimitrie, ce a avut loc, de astă dată în cetatea Sucevei, la 26 Octombrie, la un an după prima, în care Marele Mucenic Dimitrie îl va înfricoșa, amenințându-l cu surghiunul pentru faptul că a întârziat să îndeplinească actul de ctitorie la care fusese chemat, dar și făgăduindu-i reîntoarcerea din surghiun în scaunul de domnie.

³⁴ *Ibidem.*

³⁵ *Ibidem.*

³⁶ *Cuvânt pentru zidirea Mănăstirii Pângărați*, p. 396.

³⁷ *Idem*, p. 397.

Această prezentă a planului transcendent al sfințeniei, la nivel oniric în viața domnitorului Alexandru Lăpușneanu, trebuie s-o înțelegem ca izvorând nu dintr-o mentalitate bolnăvicioasă, bigotă, specifică Evului Mediu, ci dintr-o comuniune spirituală a voievodului ctitor și a Cuviosului Amfilohie și a obștii sale cu Mântuitorul Hristos și cu Sfântul Dimitrie, Patronul și Ocrotitorul vetrei de viețuire monastică rămasă fără lăcaș de închinare de aproape un secol, dar trebuie s-o înțelegem în același timp și ca manifestare a lucrării harice de educare și desăvârșire a credinței celor ce sunt atrase în actul ctitoricesc sau în conflictul de interese pe care acest act îl provoacă.

Dramatica luptă spirituală din sufletul Voievodului ctitor, încununată de primirea a două vedenii duhovnicești cu implicații directe în planul concret istoric, relevă, dincolo de actul ctitoricesc la care e cooptat domnitorul Lăpușneanu, procesul de inițiere și maturizare prin încercări și ispite a credinței și staturii sale duhovnicești, de la simplu domnitor la ctitor și apoi surghiunit, ce va trebui să-și piardă identitatea proprie de domnitor încă nedesăvârșit duhovnicește pentru a-și câștiga o alta, pe un alt plan, cel al împăratului-monah, ce unește în sine ambele demnități, conducătoare și rugătoare.

Faptul concret istoric al ctitoriei se relevă astfel ca având nu doar origini dar și finalitate transcendentă spirituală, anume lămurirea credinței domnitorului ctitor³⁸ de mănăstire pe parcursul anului dintre cele două revelații și mai apoi. Aprecierea cronicarului Grigore Ureche despre Alexandru Lăpușneanu cum că voievodu "... și Pângărațul au făcut, mai mult de frică, decât de bună voie, că de multe ori arătându-i-să în vis Sfântul mucenic *Dimitrie* de-l îngrozia ca să-i facă biserică pe acel loc, s-au apucat cu toată osârdia și o au făcut"³⁹, suferă în ce privește exprimarea realității, neînțelegând tocmai drama lăuntrică a voievodului ctitor drept-

³⁸ „Lăpușneanu poate fi considerat unul din marii ctitori ai Evului Mediu. Deși a domnit relativ puțin și într-o vreme deosebit de zbuciumată și nesigură, ... el, așa cum scria cronicarul catolic Commendone, „a refăcut cele mai multe biserici din Moldova și s-a îngrijit să zidească unele din temelie”. Cf. Gh. Pungă, *op. cit.*, p. 182. Dintre nenumăratele sale acte de ctitorie amintim: a rezidit biserica Mănăstirii Bistrița, purtându-i de grijă în continuare acesteia, a adăugat un pridvor bisericii Sfântul Nicolae din Rădăuți; a construit un turn clopotniță pentru biserica Sf. Dumitru din Suceava, a construit în întregime mănăstirea Slatina cu curtea fortificată; a restaurat mănăstirea Neamț și a construit biserica Mănăstirii Dochiaru din Athos, unde este pictat ca „monahul Pahomie”; alături de mănăstirea Pângărați a construit Vânătorii Bistriței și a refăcut mănăstirea Râșca; a sprijinit ctitoriile lui Ștefan cel Mare, Petru Rareș și ale altor domnitori și boieri înzestrându-le pe aceste și pe altele cu sate, moșii, sfinte moaște și sfinte daruri, prin aceste fapte fiind un exemplu pentru boierii și clerul din timpul său; a făcut importante danii Mănăstirii Vatoped pentru sfintele moaște primite de aici; a refăcut biserica mănăstirii Dionisiu din Athos mărindu-i trapeza și zidind totodată aici și o bolniță; mănăstirea Grigoriu a primit un metoh, iar în mănăstirea Sf. Pavel din Athos a ridicat paraclisul Sf. Gheorghe; a răscumpărat de la turci averile mănăstirilor Karakallu, Zograf, Dionisiu și Dochiar, meritându-și astfel titlu de „marele binefăcător al Athosului”; a ajutat de asemenea Patriarhia de Ierusalim făcându-i danie un sat; a adonat mănăstirii Milișevo din Serbia un aer; a construit aproape în întregime biserica Uspenia a Frăției Ortodoxe din Lemberg pe care a sprijinit-o tot timpul în lupta împotriva reformatilor. Soția sa Ruxandra construiește Sfânta Precista din Roman. Cf. Gh. Pungă, *op. cit.*, pp. 182-187.

³⁹ Grigore Ureche, *Letopisetul Țării Moldovei*, ed. a II-a revăzută, P.P. Panaitescu, București, 1958, p. 27.

credincios. Se profilează astfel un portret moral și duhovnicesc al Voievodului Lăpușneanu cu totul deosebit de cel literar, romanțat, larg răspândit în conștiința națională modernă și chiar actuală prin opere literare⁴⁰ și studii istorice⁴¹ influențate de relatările tendențioase și partinice din cronicile⁴² scrise de opozanții și dușmanii ce și i-a făcut în cadrul unei politici bisericești de apărarea a Ortodoxiei, ce trebuie reliefată pentru a restaura și populariza imaginea de mare apărător al Ortodoxiei a Voievodului Alexandru Lăpușneanu.⁴³

În urma noului vis, ne spune Cuviosul Anastasie, „într’o frică mare și cutremur s’au deșteptat și iarăș au spus vedenia sfeatnicilor săi și boierilor săi, și Prea sfinției sale Mitropolitului kir Grigorie, și lui Eftimie Episcop de Rădăuți, și preotului

⁴⁰ E vorba îndeosebi de „capul de serie al nuvelei istorice românești”, *Alexandru Lăpușneanu*, a lui C. Negruzzi, tipărită în 1840 în care portretul Voievodului e construit (falsificat) în stil romantic ca având „o înclinație diabolică, sadică spre teroare și o dorință bolnăvicioasă de a vedea curgând sânge”. Cf. Liviu Leonte, *Constantin Negruzzi*, București, 1980, p. 140.

⁴¹ Tocmai ascendența portretului literar romantic ce a precedat pe cel real, argumentat istoric, a dus la descrierea sangvinară a Voievodului Lăpușneanu în *Manualul de istoria principatului Moldovei* a lui I. Albinet, în 1854, în *Istoria românilor din Dacia Traiana* a lui A.D. Xenopol, în operele istorice ale lui Nicolae Iorga ce-l caracteriza pe Lăpușneanu în primele studii drept un „Nero moldovenesc”, pentru ca apoi, spre sfârșitul vieții, să recunoască nedreapta caracterizare ce i s-a făcut domnitorului în istoriografie. Personalitatea lui Lăpușneanu e reabilitată complet prin înțelegerea ei în contextul epocii în care a trăit prin studiile istoricilor N.C. Bejenaru, *Politica externă a lui Alexandru Lăpușneanu*, Iași, 1935; Constantin C. Giurăscu, *Un nedreptățit: Alexandru Lăpușneanu*, conferință publicată în vol. *Din trecut*, București, 1942; și Gh. Pungă, *Țara Moldovei în vremea lui Alexandru Lăpușneanu*, Ed. Univ. Al. I. Cuza, Iași 1994, ce analizează sub toate aspectele epoca domniilor lăpușnene deducând astfel adevărata personalitate a Voievodului.

⁴² Pentru spațiul cultural românesc e vorba îndeosebi de *Cronica lui Grigorie Ureche, Letopisețul Țării Moldovei* (ed. P. P. Panaitescu, Buc. 1995, pp. 159-181) ce-l descrie pe Lăpușneanu ca „scotând ochii oamenilor și pre mulți a slujit în domnia sa.” Însă cel care l-a etichetat pe Lăpușneanu drept „un mare tiran” în aproape toate epistolele pe care le-a semnat în epocă, a fost domnitorul aventurier de origine greacă Iacob Heraclid (Despot vodă), trecut la religia reformată, al cărui biograf, I. Sommer, contribuie decisiv prin descrierea antitetica (Despot versus Lăpușneanu) la impunerea „în multe țări europene a imaginii deformate a personalității lui Alexandru Lăpușneanu”. De asemenea, *Cronica armenilor din Camenița* îl descrie negativ pe Lăpușneanu ca „de zece ori mai crud decât a fost Iulian Apostatul pentru creștini”, iar boierii fugiți din țară, nemulțumiți de domnia autoritară a domnitorului îl considerau „un om crud și sălbatec cum nu mai cunoscuse lumea”. (cf. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. II/1, București, 1981, pp. 373, 374, 377, 394 și 416). Negativ e descris Lăpușneanu de asemenea în *Cronologia regilor maghiari* a lui Abraham Baschays și în discursul lui Albert Laski ținut ostirii maghiare înainte de a ataca Moldova. (cf. Maria Kastarska Sergescu, *Albert Laski et ses relations avec les Roumains*, în RHSEE, VIII, 1931, nr. 10-12, pp. 264-266, apud. Gh. Pungă, *op. cit.*, pp. 8, 9). Acest context politic și de luptă confesională însă spune ceva despre veridicitatea caracterizărilor de care „s-a bucurat” Voievodul apărător al Ortodoxiei, Alexandru Lăpușneanu, așa cum descrierile din „Letopiseț” fac necesară acceptarea asprimii și suspiciunilor față de trădările din partea boierilor, pe care unori i-a și ucis în acest context.

⁴³ Politica duplicitară a principilor convetiți la Reformă ai puterilor și țărilor creștine înconjurate: Imperiul Austriac, Polonia, Transilvania, alături de desele trădări ale boierimii

Fteodor din cetatea Socevii. Deci, cu blagoslovenie a Prea sfinților Arhie-reilor acestora, îndată într'acel ceas de grabă au trimis și au chemat pre staritul și sihastrul Amfilohie, și s'au dat iarăș de toate ce sunt trebuincioase spre zidirea Bisearicii, precum și întâi".⁴⁴

Actul de ctitorie propriu-zis e încheiat, așa cum ne spune Cuviosul Anastasie și ne confirmă și Cuviosul Barnaba, „la leat 7068” (1560), sfințindu-se „de acestaș Grigorie Mitropolit a Socevii”.

Analizând datele și întâmplările privind viața Voievodului Lăpușneanu expuse până aici, în perspectiva acestei date a încheierii și sfințirii noii ctitorii, putem determina data primei descoperiri în vis din partea Sfântului Mucenic, ca fiind în 22 Octombrie 1558, data celei de-a doua ca fiind 26 Octombrie 1559, actul ctitoricesc propriu-zis de angajare a lucrătorilor, pregătire a materialelor și zidire a bisericii voievodale desfășurându-se cu întrerupere în perioada dintre toamna anului 1558 și probabil toamna anului 1560 când are loc și sfințirea.

Ce e important de reliefat e calitatea de ctitor și de domnitor binecredincios, care, datorită dramei spirituale desăvârșitoare a propriului spirit, i se poate atribui voievodului Alexandru Lăpușneanu, Cuviosul Anastasie de la Moldovița înfățișându-ni-l ca pe un domnitor plin de râvna de a ctitori, capabil prin rugăciune și zbucium sufletesc lăuntric, culminând în vedenie, să depășească descumpănirea produsă de zavistiile omenești și diavolești, toate aceste calități spirituale rezultând, așa cum afirmă însăși Anastasie, ca aghiograf, din legătura spirituală dintre Dumnezeu „carele de la fața lui tot pământul se luminează, de la răsăritul soarelui până la apusuri” și „domnul Alexandru Voievod care a fost ales din pântecel maicii sale, ca să fie stăpânitor în pământul Moldovei.”⁴⁵

ce secătuiseră țara, constituie cauza adevărată ce explică unele excese și abuzuri în timpul domniilor sale, împotriva minorităților și a unor boieri aparținând partidei adverse conduse de reformatul Iacob Heraclid (Despot vodă) ce voia, împreună cu patronii săi polonezi și habsburgi, să treacă la Reformă pe toți moldovenii. Lupta decisă a Voievodului Lăpușneanu împotriva prozelitismului protestant reformat și calvin, ce obliga, de exemplu, prin dieta din 30 noiembrie 1556, clerul român la ascultare obligatorie față de superintendentul calvin, a îmbrăcat într-adevăr forme extreme, culminând cu trecerea forțată la Ortodoxie a populațiilor alogene și de alte confesiuni din Moldova, explicând unele afirmații și etichetări negative ale domnitorului în epocă atât din partea reformatilor cât și din partea partidelor de boieri pretendenți la domnie, refugiați și adăpostiți în Transilvania sau în Ungaria Superioară. În contrapondere a acestor etichetări, menționăm politica antiortodoxă a lui Despot vodă ce a despuiat bisericile și icoanele „adunând la dânsul, înșelătorul, vasele de argint și de aur și pietrele scumpe și împodobite cu mărgăritare ale sfintelor icoane din toate mănăstirile și s-a împodobit pe sine”, astfel încât după înlăturarea lui de la domnie și revenirea lui Lăpușneanu la domnie, călugărul Azarie, cronicarul, spunea că „...iarăș au strălucit razele binefacerii ortodoxiei. Și s-au stins tăciunele cu fumul necredinței, a fugit iarna întunecată a luteranilor necurați și a înflorit primăvara... adică buna stare a bisericilor...”, *Cronica lui Azarie*, p. 146, cf. Gh. Pungă, *op. cit.*, pp. 178, 179, 187, 188, etc.

⁴⁴ *Cuvânt pentru zidirea Mănăstirii Pângărați*, p. 397.

⁴⁵ Cf. Gh. Pungă, *Țara Moldovei în vremea lui Alexandru Lăpușneanu* ed. Univ. Al. I. Cuza, Iași 1994, p. 199.

Cuviosul Anastasie ne transmite de aceea, în „*Cuvântul...*” său, ca o pisanie, menționarea pentru veșnicie a faptei de ctitorie a Voievodului Lăpușneanu: „Cu bunăvoirea lui Dumnezeu și cu sporirea Prea Sfântului Duh, și cu ajutorul sfântului Marelui Mucenic Dimitrie izvorătorului de mir, ostașul lui Hristos, s’au zidit și s’au săvârșit sfânta Mănăstire șde la Pângărați întru numele sfântului mucenic [...] de către Alexandru Voevod, împreună cu Doamna sa Ruxandra și cu fiul său (~ii ~i) Bogdan, Petru și Costandin, întru pomenirea și mântuirea sufletelor lor, și spre rugăciunea celor din veac răposați, precum au luat sfânta Biserică a ținea dela cele 7 soboară”⁴⁶.

Concluzii

Analiza, în contextul epocii, a datelor oferite de *Cuvântul pentru zidirea Mănăstirii Pângărați*, precum și de celelalte surse reproduse și mai jos, face din persoanele (aproape necunoscute până în prezent) implicate în ctitorirea acestei importante mănăstiri moldave, toate reale, cu o identitate și personalitate definite atât pe plan istoric, prin deducerea cronologiei vieții lor, și pe plan etic-moral, prin faptele și relațiile lor cu domnitorii ctitori, al căror profil religios-moral și istoric e completat și el, de asemenea, în mod fericit, cât și pe planul sfinteniei propriu-zise care ne interesează îndeosebi.

Tot în cadrul acestor concluzii se cuvine să reliefăm, încă o dată, calitatea de reprezentant original și exponent autentic al monahismului moldav a Cuviosului Simeon, el nefiind „ucenic al Sfântului Iosif de la Bisericiani, ci „venind [format pentru a viețui în pustie] de la monastirea Bistriței la anul 6940=1432 în zilele lui Ilias voievod, fiul lui Alexandru voievod cel Bun”⁴⁷.

Putem concluziona, argumentând astfel necesitatea canonizării oficiale a acestor sfinți faptele și mărturiile păstrate în memoria tradiției vii a Bisericii ce confirmă și susțin acest fapt, după cum urmează:

Pentru Sfântul Cuvios Simeon:

- faptul că își petrece toată viața în rânduielile vieții mănăstirești, ca ucenic întâi al Mănăstirii Bistrița și al pustnicilor de pe platoul lui Petru Rareș, unde se viețuia pustnicește de la începutul secolului al XIV-lea; ca pustnic pe coasta Muntelui Păru timp de 29 de ani, înainte de construirea bisericeții de lemn (1432-1461), cu ajutorul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare și apoi, pentru încă 15 ani, ca ieromonah eremit chinoviarh în sihăstria ce i-a purtat numele odată cu construirea acestei bisericețe.

⁴⁶ *Cuvânt pentru zidirea Mănăstirii Pângărați*, p. 398. Alte documente ce afirmă clar calitatea de ctitor al Mănăstirii Pângărați a Voievodului Alexandru Lăpușneanu sunt cele de la sfârșitul secolului al XVI-lea, din 25 decembrie 1591 și 1 ianuarie 1596, și de la începutul secolului al XVII-lea din 25 martie 1608, 16 ianuarie 1609, 16 ianuarie 1612, publicate în *Documente privind Istoria României* (D.I.R.), veacul XVI și XVII, Moldova, București, 1954, pp. 39-40, precum și Ștefan Berechet, *Documente slave necunoscute asupra Mănăstirii Pângărați*, în *Spicuior în ogor vecin*, București, 1920, p.70.

⁴⁷ Arhim. Varnava, *Scurt istoric al M-rii Pângărați*, în MMS 9-10, 1964, pp. 518-519.

- Faptul că moare aproape mucenicește, în surghiun, fugind din calea turcilor, încununând printr-o astfel de moarte viața sa de jertfă prin post, veghe și rugăciune.

- Faptul că e învrednicit prin pronia divină de descoperiri și revelații atunci când, după construirea bisericii de lemn se roagă pentru a cere un sfânt ocrotitor ale noii ctitorii, arătându-i-se astfel Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, ce va deveni, astfel patronul și ocrotitorul continuu al locului.

- Faptul că de-a lungul vieții sale a fost povățuitor duhovnicesc al Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, care a și inițiat primul cult particular și local al Sfântului, datorită „dragostei și evlaviei [pe care Voievodul Sfânt] o arăta către dânsul” [către Sfântul Simeon], cu siguranță, ca răsplată, a dragostei pe care Sfântul Simeon a avut-o, la rândul său, pentru Sfântul Voievod.

- Faptul că, imediat după strămutarea sa la cele veșnice, Sfântul Simeon s-a învrednicit de un cult particular și local, Sfântul Voievod Ștefan cel Mare aducându-i moaștele în procesiune de la Mănăstirea Cașeva, din Transilvania, în Cetatea de Scaun a Sucevei, unde i „le tămâia cu evlavie”, păstrându-le în visteria țării ca pe niște odoare de mare preț, Voievodul însuși „poprind” o parte din ele pentru sine, care probabil au ajuns pe altarele sfintelor biserici.

- Faptul că s-a bucurat de un cult local, la Mănăstirea Pângărați și în monahismul românesc, de-a lungul întregului Ev Mediu, având zi de pomenire, după cum dă de înțeles pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Pângărați, viața sa fiind citită la trapeză și în cadrul cultului, după cum ne arată „Cuvântul pentru întemeierea Mănăstirii Pângărați” scris de Cuviosul Anastasie de la Moldovița.

- Și, nu în ultimul rând, faptul că a fost ctitor al monahismului românesc, inspirator al modului viețuirii monahale eremitice și comunitare isihaste din secolele următoare, fiind unul din primii Sfinți de origine română, născându-se și formându-se duhovnicesc și desăvârșindu-se în sfințenie aici în țară, fără a fi vizitat locurile sfinte.

Pentru Sfântul Cuvios Amfilohie:

- Faptul că, la fel, și-a petrecut întreaga viață în cinul monahal, adică timp de peste 60 sau 70 de ani din 83, câți a trăit în această lume.

- Faptul că, așa cum ne relatează Cuviosul Anastasie de la Moldovița, a petrecut această viață într-un mod autentic ascetic, viețuind el însuși ca eremit chinoviarh în obștea Sihăstriei lui Simeon, unde e chemat ca preot ieromonah și povățuitor duhovnicesc de la vârsta de circa 20-30 de ani, fapt ce relevă că era un tânăr educat, pregătit special pentru acest scop în Mănăstirea domnească Moldovița.

- Faptul că a condus cu vrednicie sfântă obștea acestei mănăstiri, îngrijindu-se atât de bunăstarea duhovnicească a acesteia, cât și de ridicarea ei materială, reușind să îmbine viața practică cu cea contemplativă.

- Faptul că, exprimând această înțelepciune practică, transmite ca un adevărat Părinte duhovnicesc, în „Cuvântul pentru întemeierea Mănăstirii Pângărați”, sfaturi și povețe duhovnicești formulate într-un duh arhaic și părintesc, vădindu-se într-adevăr „scriitoriu foarte iscusit” deși știa a se smeri foarte bine, prin faptul că „de carte om prost se arăta...”

- Faptul că a suferit întreaga sa viață, așa cum ne spune Cuviosul Anastasie,

„întru toată nevoința duhovnicească. Și dela draci năpăști și ispite multe au răbdat până la moarte. Și sfârșitul vieții sale bine au sfârșit”.

- Faptul că s-a învrednicit, prin sfințenia vieții, de pronia divină, Sfântul Mare Mucenic Dimitrie vorbind despre el domnitorului Alexandru Lăpușneanu, atunci când îi poruncește acestuia să construiască biserica actuală de la Pângărați.

- Faptul că a avut un înalt grad de conștiință și educație bisericească, fiind sprijinitor și apărător al Ortodoxiei, atât în cuvântul sau „voroava duhovnicească” ce a avut-o cu Voievodul Alexandru Lăpușneanu, atunci când acesta a vizitat Schitul lui Simeon, înainte de construirea bisericii, cât și la sfârșitul vieții lui când se îngrijește a fi scrise, și astfel immortalizate, faptele de ctitorie ale înaintașilor sfinți și voievozi, el fiind astfel unul din primii aghiografi ai literaturii române, ca cel ce i-a dictat textul *Cuvântului pentru întemeierea Mănăstirii Pângărați* Cuviosului Anastasie de la Moldovița.

- Faptul că a dat dovadă de înțelepciune duhovnicească retrăgându-se la sfârșitul vieții la Mănăstirea sa de metanie pentru a se pregăti de trecerea la cele veșnice, luând în acest scop Schima mare îngerească sub numele de Enoh.

- Faptul că prin nevoințe ascetice și darul divin a dobândit darul înainte-vederii, profetindu-și ziua și ceasul sfârșitului.

- Faptul că memoria sa a fost prăznuită prin zi de pomenire, în data de 8 septembrie a fiecărui an, în sânul Mănăstirii Pângărați, unde s-a bucurat de un cult local.

- Faptul că viața și pomenirea sa alături de a Cuviosului Simeon au fost cinstite în întreg monahismul românesc prin citirea textului său aghiografic, așa cum și arată Cuviosul Anastasie: „aceastea toate le-am scris pentru ca să nu se uite mai pre urmă, în urma acestui neam, și oricine vor vrea să znească (prăznuiască) acestor sfinți părinți”.

- Faptul că atât singur cât și alături de Sfântul Cuvios Simeon, „era cinstit de toți Domnii și miluit”, fiind socotit ca sfânt ocrotitor al domnitorilor pravoslavnicici de pretutindenii și al tuturor pravoslavnicilor creștini, așa cum încheie Cuviosul Anastasie „Cuvântul...” Cuviosului: „Și prin rugăciunile acestui sfânt părinte, să acopere Domnul pre toți pravoslavnicii Domni ai Moldaviei, cei ce s’au învrednicit a domni întru acest pământ, și întru toată lumea pravoslavnicii Domni, cei ce viețuiesc întru pravoslavie, și tuturor pravoslavnicilor creștini, care iaste turma lui Hristos, care ne-au răscumpărat cu cinstit sângele său de blestemul legii și din mâna diavolului ne-au izbăvit.”

Cât privește Voievodul Alexandru Lăpușneanu, participarea sa directă la evenimentele întemeietoare ale mănăstirii Pângărați alături de Cuviosul Amfilohie, evenimente nu doar de ctitorie materială, ci mai ales spirituală, prin implicarea sa afectivă profundă, până în planul revelațional-oniric al conștiinței sale, chiar dacă nu poate susține trecerea sa în rândul sfinților sau canonizarea sa, relevă totuși un mod deosebit de implicare și angajare totală în sfințenia, înțeleasă nu doar în sens larg, comun tuturor celor ce viețuiesc în Biserică, ci în sens de realizare proprie și desăvârșire personală, ca domnitor chemat la slujirea Binelui și Adevărului comunitar care se regăsește în Hristos. Așa cum s-a arătat mai sus, persoana sa a fost denigrată și deformată atât în epocă, cât și în modernitate, tocmai pentru că a luptat împotriva propagandei calvine ce voia să convertească Moldova la Reformă,

precum și datorită dorinței revoluționarilor pașoptiști, în speță C. Negruzzi, de a pune în imaginea domnitorului pământean. Însă deși nenumăratele sale fapte de ctitorire, rectificare și înzestrare de biserici și mănăstiri în Moldova, dar și în Balcani și la Muntele Athos, precum și lupta sa ferventă pentru apărarea Ortodoxiei și călugărirea sa de bunăvoie (iar nu silită) la sfârșitul vieții ar înclina balanța în favoarea declarării lui printre binecredincioșii domnitori apărători ai dreptei-credințe totuși, faptul de a-și fi omorât, deși având motive (în baza dreptului medieval ce aroga domnitorului dreptul de viață și de moarte asupra boierilor aleși în urma depunerii unui jurământ), dar *într-un mod viclean*, proprii boieri, invitându-i la ospăț spre a-i înjunghia⁴⁸, întunecă chipul său spiritual, făcându-l incompatibil cu cinstirea de sfânt.

Sfințenia, identică cu prezența în plenitudine a luminii harului ce realizează „asemănarea cu Dumnezeu” implică obligatoriu transparența totală a omului, dată de însăși transparența harului în toate faptele sale. Lăpușneanu nu reușește să fie sfânt, poate tocmai pentru că nu a reușit (poate frica de viclenia boierilor nu i-a permis) să fie, ironia sortii!!!, „*degrabă* vărsătoriu de sânge” cum a fost Sfântul Voievod Ștefan cel Mare în atitudinea sa justițiară față de boieri, ci a mai trebuit să „întârzie” și să facă unele „calculare pregătitoare” pentru a reuși să răzbune dreptatea... împotriva acestora. Oricum, nu ne aparține nouă acest drept de judecată și deci nici verdictul, însă faptul trebuia luat în discuție tocmai datorită evenimentelor la limita sfințeniei petrecute în viața acestui voievod precum și contextului relatat în studiul de față, anume participarea sa la ctitorirea unei mănăstiri în care el s-a implicat afectiv până la hotarele transcendentului și sfințeniei. Modelul sfințeniei vetero-testamentare, prin sfințirea mâinilor în sângele dușmanilor credinței și mântuirii, chiar dacă se cere împlinit uneori, trebuie împlinit totuși cu ajutorul puterii și transparenței pe care o dă venirea Legii harului prin întruparea lui Hristos în lume. Altfel, cu ascunzișuri și calculare omeneste, râvna credinței se poate transforma foarte ușor în simplă și vinovată crimă.

Oricum, amănuntele istorice, pline de parfumul limbajului arhaic, pe care am încercat să le prezentăm și să le interpretăm în vederea argumentării necesității canonizării oficiale a Sfinților Cuvioși Părinți Simeon și Amfilohie, sperăm să fie îndeajuns de convingătoare pentru acest scop. Sperăm de asemenea, ca încercarea de a prezenta faptele de evlavie personală ale Voievozilor ce au conlucrat și i-au ajutat pe Sfinții a căror canonizare o susținem, să fi reușit să arunce o altă lumină asupra vieții lor, oferind cititorului și credinciosului creștin, alături de modelele de înaltă viețuire isihastă și sfântă ale Sfinților Simeon și Amfilohie de la Pângărați, modele de viețuire laică inspirate de iubirea de sfințenie, care, analizate în contextul lor istoric, sperăm să fi lămurit întrucâtva asupra condițiilor cerute pentru canonizarea sau proclamarea sfințeniei unei personalități istorice.

⁴⁸ Cronica lui Grigorie Ureche, *Letopisetul Țării Moldovei* (ed. P. P. Panaitescu, Buc. 1995, pp. 159-181), îl descrie pe Lăpușneanu ca „scotând ochii oamenilor și pre mulți a sluit în domnia sa”.

Apendice cu izvoarele istorice ce susțin canonizarea Sfinților Simeon și Amfilohie

Cuvântul pentru zidirea sfintei mănăstiri Pângărați.⁴⁹

Anastasia ieromonah și egumen mănăstirii Moldoviții, unde să prăznuiască Buna-vestire a Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu.

Cuvântul pentru începerea și zidirea mănăstirii Pângăraților, unde iaste hramul a sfântului și marelui mucenic Dimitrie, și pentru videnia visului care l'au văzut Alexandru voivod, și pentru sihastrul Amfilohie, Blagoslovească!

Dumnezeu cel bogat întru milă și nespus întru bunătate și făcătorul veacurilor, și Domnul, carele totdeauna cele de folos le știe și niciodată de robii săi nu se depărtează; carele de la fața lui tot pământul se luminează dala răsăritul soarelui până la apusuri și niminea nu poate să stea împotriva feței lui sau să rabde strălucirea luminii lui, Domn și Dumnezeu, precum și demult, așijderea și acum. Acelaș Domnul Dumnezeu au ales pre Domnul Alexandru voevod din pântecel maicii sale, ca să fie stăpânitoriu în pământul Moldovei. Taina împărătească bine iaste a o tainui, iar lucrurile Domnului cu cuviință iaste a le propovădui aieva, precum au zis Dumnezeescul Tovit, când i s'au dat vederea ochilor lui, tămăduindu-l sfântul înger. Din proniia cea de sus dala Dumnezeu Atotțitorul, prin darul Sfântului Duh, și au început a împărăți într'acest chip cu bună dăruirea Dumnezeestii cunoștințe și cu umbrirea Sfântului Duh, care au luminat și inima marelui Alexandru voivod și, sfātuind bun sfat, au început a zidi mănăstirea întru numele Schimbării la față a Domnului nostru Isus Hristos: Sosind degrab la un loc în pustie, unde petrecea un Sihastru, numele lui Leontie, cu doi trei frați adunați întru numele Domnului Dumnezeu, acolo a început a zidi temelia mănăstirii numind'o Slatina. Si apoi au venit la Cetatea Neamțului și de acolo la târgul Pietrii, precum aveau obiceiul Domnii Moldovei a umbla pe la târguri și cetăți, din vremi de demult; iar când au fost luna lui Octomvrie în 22 de zile, la miezul nopții, i s'au arătat lui în vis un voinic cu veșminte albe îmbrăcat și foarte frumos, cu dumnezeiască slavă împodobit, și i-au zis lui: scoală-te, voivodule, și degrab să mergi la Pângărați, unde petreace un sihastru Amfilohie aproape de 50 de ani, și să zidești întru numele meu biserica, pre locul unde am avut mai înainte făcută de bătrânul Ștefan voevod, în zilele starițului Simeoan ieromonah, pe care o au ars spurcații Turci, când au venit în pământul acesta ticălos cu războiu asupra lui Ștefan voevod, și l'au biruit la Valea Albă, și toată țara o au ars și au robit, și mulțime fără de număr de noroade au luat cu dânșii robi, și de atuncea s'au început a li se da bir. Și dala acel războiu de abia sângur Ștefan voevod a scăpat, și au fugit cu puțini ostași, pentru păcatele

⁴⁹ Textul editat prima dată de către I. Antonovici, preluat aici după studiul domnului Prof. Petre Ș. Năsturel, *Le dit...*, după care redăm și paginarea.

bieților creștini. Iară Domnul Alexandru cu glas lin l'au întrebat, zicând: cine ești, Doamne, cu atâta Dumnezeiască podoabă îmbrăcat și cu slavă împodobit? Iar el i-au răspuns: eu sânt sfântul Dimitrie, mucenicul lui Hristos și ostaș, și dala Maximilian⁵⁰ muncitoriul, pentru Hristos în cetatea Solunului în temniță am fost închis și muncit și (în) coastă împuns. Carele în toată lumea și în toată marginea să slăvește numele meu, și în pământul acesta, numai în pustie Bisearică nu am. Și încetșor l'au împuns în coastă, și de spaimă s'au deșteptat, iar nu puțină frică au căzut asupra lui. Și întru nedumerire multă au fost: aiavea sau în vis i-au fost vedenia aceasta, nici singur nu știa. Și la dânsul s'au făcut cuvântul sfântului Pavel apostolul, ce zicea: știu pre un om mai nainte cu patrusprăzeace ani, care s'au fost răpit în Raiu, și acolo negrăite cuvinte au auzit, care nu iaste cu putință cu limbă omenească a le grăi, în trup sau afară de trup nu știia; asemenea și acestuia vedenia au fost. Și ca dintru o beție degrab s'au sculat, și întru acel ceas au chemat: pre marele logofăt Movila, și pre Moțoc vornicul cel mare, și pre Stroici vistearnicul, și pre Herie al doilea logofăt și pe cei de taină ai Curtii postealnici, și pre tot singlitul Domniei sale, și sfetnici, și pre înțelepții filosofi, și pre cei puternici mari boiari. Și le-au spus lor vedenia care au văzut, și-i întreabă pre dânsii, zicând poate-se să fie vedenia aceasta dala Dumnezeu sau nu; iar ei toți cu un suflet și cu un glas au răspuns, că dala Dumnezeu și dala Duhul Sfânt fiind povătuți, ziseră: dala Dumnezeu iaste întru adevăr vedenia aceasta; că și în sfintele Scripturi am aflat, și dala prea înțelepți Dascăli am auzit, că tot ce iaste spre lucru bun, spre zidirea Bisericii, spre miluirea săracilor, spre ertarea greșitorilor, și spre pomenirea de veacnicile munci și de judecată, acestea toate dala Dumnezeu sânt.

Atuncea Domnul Alexandru auzind, foarte întru mare bucurie au fost împreună cu toți boiarii și tot sinatul lui. Și de multă bucurie nu se știa unde se află, i se părea că sboară în văzduh; și îndată au poruncit să gătească caii, și la staritul și sihastrul au trimis înainte ca să-i spue de venirea lui. Și în grabă și singur Domnul și cu toți boiarii au sosit la sihastrul Amfilohie; și au început a-i spune vedenia, zicând: măcar că eu, cinstite părinte, n'am dat crezării îndată visului, sfânta scriptură și părinții noștrii cei duhovnicești ne învață pre noi să nu creadem visurile, dar eu am adunat pe credincioșii boiarii miei și pre filosofi, și toți au judecat că dala Dumnezeu iaste, și foarte ne-am bucurat. Acestea grăind amândoi, au zis și sihastrul că dala Dumnezeu iaste vedenia; și de multă bucurie și veselie s'au umplut, și s'au aprins de Dumnezeescul Duh ceale dinlăuntru ale lor, și s'au cuprins și mult au plâns. Și pentru mântuirea sufletului nu puțin au vorbit, încă și pentru deșărtăciunea lumii aceștia din destul au vorbit: cum că ca o umbră treace lumea aceasta, și viața noastră ca praful și ca fumul se stinge; și cum blagocistivii împărați au zidit sfintele Mănăstiri și cu Dumnezeu s'au împreunat și Bisearica sobornicească întru una au adunat și au împreunat pre sfintele șapte soboară cu sfinții părinți; și până astăzi, zice, să țin Dogmele cu rugăciunile sfinților părinți, precum și Hristos au

⁵⁰ De fapt e vorba de Maximin, împăratul roman, așa cum bine arată Petre Ș Năsturel, lipsa manuscrisului în original împiedicând a ști a cui e confuzia: a lui Anastasie, a lui Antonovici, primul editor al manuscrisului, or a culegătorului tipografic? Petre Ș Năsturel, *Le dit...*, nota 13, p. 418.

făgăduit sfinților apostoli, iar mai vârtos noao, păcătoșilor, că cu noi va fi până la sfârșitul veacului, și precum și sfântul Petru întreba pe Hristos, noao ne grăești această pildă sau cătră toți, și cum i-au răspuns; ceale ce grăesc voao, tuturor grăesc; și se roagă sfânta Bisearica zioa și noaptea pentru cei răposați care sânt dala Adam până astăzi; și precum aceia împărați au plăcut bine lui Dumnezeu, și și-au mântuit și sufletele lor și a altora, și în veaci să pomenesc, și împărătesc cu Hristos în veaci nesfârșiți, numai așteaptă cu veselie a doao venire a lui Hristos, că să ia dala Dătătoriu de viață plată și neputrezitoare cununi; și fără de număr din Sfintele Scripturi au grăit.

Și, după plânsul cel de mângâiare și după voroava cea duhovnicească, de multă bucurie umplându-se, au făcut masă mare împărătească, Marele Voevod, la sihastru și staritul Amfilohie; și veselie nu puțină au fost cu cei viteaji și aleși boiari a Domniei Sale, și cu bătrânii și monașii a staritului Amfilohie, și cu preotul Teodorit, și cu alți frați ce au fost adunați întru numele lui Dumnezeu.

După aceasta, îndată au tocmit zidari meșteri și calfe, și oameni de salahorie, și toate ceale ce sânt spre trebuința zidirii. Și apoi au întrebat pre sfântul starit marele voevod Alexandru, fost-au înainte vreame, și mai înainte de tine, vietuitori călugări (pe locul) acesta, au n'au fost? Iar el pre amăruntul i-au povestit pentru viața sfântului Simon preotul, și cum că avea Bisearică mititică de lemn întru numele sfântului Dimitrie izvorătoriul de mir, făcută de bătrânul Ștefan Voevod, și spurcații Turci o au ars, când au venit la Valea Albă. Iară acel starit Simon, împreună cu ucenicii săi, au scăpat în țara Ungurească la cetatea Gurghiu, la mănăstirea Cașiva⁵¹, unde iaste hramul Adormirea Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu, și acolo s'au pristăvit și s'au îngropat de ucenicii lui cu cinste. Și apoi, după ce s'au întors Turcii și s'au potolit vrajba robiei și s'au făcut pace, atuncea au trimis Ștefan Voevod și i-au adus sfintele lui moaște într'o raclă cinstită și le ținea în vistieria Sa cu cinste. Și apoi, luând o parte din sfintele lui moaște, le-au poprit pentru blagoslovenie, și cu aromate și bune mireazme și cu tămâie le tămâia totdeauna, spre credința și bună întărirea a blagocestivei Domniei Sale, iar mai vârtos pentru dragostea și căldura duhovnicească ce avea mai nainte cătră dânsul; iar rămășița sfințelor lui moaște cu cuviință sfințită și cu cinste le-au îngropat în cetatea Soceviu. Și dintr'aceia vreame și până acum să țin călugării aicea.

Iar vrajmașul cel vechiu, diavolul cel ce urăște binele împiedecătoriul și împietitoriul de zavistie, care dintru început iaste ucigaș de oameni; carele de demult au șoptit în urechele Evei și au prelesti și pre Adam și i-au făcut izgoniți din raiu, și până acum zavistueaște neamului nostru; acela nici aici n'au lăsat să fie traiul cu pace, ci au rădicat pre egumenul Serapion al Bistriții și pre tot soborul, și mult au împiedecat pre Domnul Alexandru Voevod, jurându-l cu numele lui Dumnezeu ca să nu mai zidească altă mănăstire aproape de mănăstirea lor. Iar el ca un Domn blagocestiv și întru toate ascultătoriu, iar mai vârtos se temea de blestem, au încetat despre zidirea mănăstirii Pângărați, ca zavistiia zice, nu știe a cinsti cele de

⁵¹ Există și astăzi localitatea Cașva lângă Gurghiu, însă lipsa unei documentări la fața locului nu ne permite să afirmăm că biserica din localitate ar fi aparținut mănăstirii la care s-a retras Simeon din calea turcilor. Cf. și Petre Ș. Năsturel. *Le Dit...*, nota 15, p. 418.

folos. O, nesățioasă și plină de zavistie și fără de omenie firea omenească! Când au fost mâniia lui Dumnezeu în zilele lui Noe și potopul cel păgubitoriu, toate s'au înecat, iar corabia zavistiei n'au putut să se îneace, ci s'au făcut funie corăbiei cu care s'au zugrumat și Iuda!

Iar Domnul nostru Iisus Hristos a tot țiitorul, carele toată suflarea și toată făptura mișcă și viiază, măcar că noi din pântecel maicii noastre goli am ieșit și iarăși goli la cea de obște maica noastră pământul, vom merge; iară celce voiaste ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vie, și carele pretutindenea iaste și toate le împlinește – că a Domnului iaste pământul și plinirea ei (lui) – neîncetat aprindea inima Domnului cu râvna sufletească și cu aprinderea Sfântului Duh, ziua și noaptea ceale din lăuntrul lui se aprindea; și s'au turburat asupra egumenului de Bistrița și pre tot soborul, și mult îi ponosluia cu ochi aspri, căci s'au potrivit lor și au încetat de a zidi sfânta mănăstire. Și sta mult la multă mahniciune, socotind că câți împărați și muncitori au vrut să tănuiască și să răsipească numele Bisericii și n'au putut – și mai vartos la mai mare amărăciune au venit și nimica n'au folosit! Iară când s'au plinit anul, atuncea s'au plinit cuvântul proorocesc că, unde nu vra Dumnezeu, omul nu poate – iarăș i s'au arătat în vis Sfântul Dimitrie marelui voevod Alexandru, în cetatea Socevi, într'acelaș an, în luna lui Octomvrie 26 de zile, în miezul nopții, precum și mai nainte, însă mănios și cu ochii posomorâți, și nu puțină bănuială asupra lui, și frică mare și cutremur l'au cuprins, și pentru zidirea Bisearicii îl silia. Și încă și aceastea îi adeveria lui sfântul în vis, zicând că din scaunul tău vei fi izgonit cu Doamna ta și cu fiii tăi, și într'o țară depărtată vei fi surgunit, și apoi, nu după multă vreme iarăș vei lua scaunul tău – precum mai pe urmă au și fost. Și într'o frică mare și cutremur s'au deșteptat, și iarăș au spus vedenia sfeatnicilor săi și boiarilor săi, și Prea sfinției sale Mitropolitului kir Grigorie, și lui Eftimie Episcop de Rădăuți, și preotului Fteodor din cetatea Socevi⁵². Deci, cu blagoslovenie a Prea sfinților Arhierieilor acestora, îndată într'acel ceas de grabă au trimis și au chemat pre staritul și sihastrul Amfilohie, și s'au dat iarăș de toate ce sunt trebuincioase spre zidirea Bisearicii, precum și întâi.

Cu bunăvoirea lui Dumnezeu și cu sporirea Prea Sfântului Duh și cu ajutorul sfântului Marelui Mucenic Dimitrie izvorătorului de mir, ostașul lui Hristos, s'au zidit și s'au săvârșit sfânta Mănăstire întru numele sfântului mucenic, și s'au sfințit de acestaș Grigorie Mitropolit a Socevi la leat 7068 (1560), din porunca lui Alexandru Voevod. Și au miluit-o că au dat toată Poiana dela Pângărați, ce era sub stăpânirea a târgului Pietrii și a Curtii, iar nu pre locul Mănăstirii Bistriții s'au zidit această Casă. Și cu mare blestem și întăritură le-au întărit, și cu Ispisoc și cu Uric Domnesc, ca să hrănească călugării, carii vor fi acolo petrecători; iară cela ce va strica acea danie și miluire, să aibă a da răspuns înaintea lui Dumnezeu și pârăș să-i fie lui sfântul Dimitrie în zioa judecării.

Și s'au zidit acea sfântă mănăstire de Alexandru Voevod, împreună cu Doamna sa Ruxandra și cu fiiul său (fiii săi) Bogdan, Petru și Costandin, întru pomenirea

⁵² Cf. Petre Ș. Năsturel, *Le Dit...*, nota 17, p. 418.

și mântuirea sufletelor lor, și spre rugăciunea celor din veac răposați, precum au luat sfânta Biserică a ținea dela cele 7 soboară.

Acestea toate mi le-au spus mie părintele Amfilohie și stariț dela sfânta Mănăstire Pângărați – mie smeritului ieromonah Anastasie dela Mănăstirea Moldoviții, mult păcătosului și întru tot netrebnicului.

Și aceasta iarăș, precum i-au arătat lui Dumnezeu, că mare dar au luat bătrânul Amfilohie mai nainte de mutarea sa; că vreamea și zioa mutării sale au spus mie smeritului Anastasie; și nimenea să nu fie necredincios, ca să nu cază în ispită, ce întru adevăr toate acestea adevărate sânt.

Acestea toate le-am scris pentru ca să nu se uite mai pre urmă, în urma acestui neam, și oricine vor vrea să znească (prăznuiască) acestor sfinți părinți. Pentru aceasta mă rog, părinți și frați, celor bătrâni ca părinților, celor de mijloc ca fraților, celor tineri ca fiilor, din toate precum ne va învrednici Duhul Sfânt ca să ne nevoim întru pocăință și întru mărturisire să petreacem totdeauna, zioa și noaptea până la sfârșitul nostru, și să avem în mintea noastră aceste trei porunci: cum va vrea sufletul nostru să se despartă de trup; și cum va vrea să întâmpine pre Hristos în văzduh; și cum vom da răspuns pentru păcatele noastre. Și iarăș trei porunci cum va să cearce Dumnezeu credința dreaptă dela suflet; și din limbă adevărul; și curăția trupului. Că acolo faptele se vor întreba, gândurile să vor ispiti, și nu iaste nimic nearătat înaintea lui Dumnezeu, că toate vor fi de față, toate goale vor fi faptele noastre înaintea noastră.

Și au viețuit starițul Amfilohie, carele din shimnicie s'au numit Enoh, 56 de ani, iar la Mănăstirea noastră Moldovița, 4 ani, de unde au fost luat chipul îngeresc, și de toți anii lui au avut 83; din copilăria lui s'au nevoit în viața călugărească, fiind mărturisit de toți pentru faptele lui cele bune. Și era scriitoriu foarte iscusit și știa meșteșug a lucra la lemn, și era cinstit de toți Domnii și miluit, dară de carte om prost se arăta. Și până la bătrâneate bine și-au ocârmuit viața sa; în foame, și în seate, în răbdare, și întru osteneale, în întru toată nevoița duhovnicească. Și dela draci năpăști și ispite multe au răbdat până la moarte. Și sfârșitul vieții sale bine au sfârșit: că au dat țărana, țărnei și s'au dus în calea cea lungă a părinților, luându-și plata ostenealelor sale dela Dreptul Judecătoriu, și cu cinste s'au îngropat de ucenicii săi.

Și prin rugăciunile acestui sfânt părinte, să acopere Domnul pre toți pravoslavnicii Domni ai Moldaviei, cei ce s'au învrednicit a domni întru acest pământ, și întru toată lumea pravoslavnicii Domni, cei ce viețuiesc întru pravoslavie, și tuturor pravoslavnicilor creștini, care iaste turma lui Hristos, care ne-au răscumpărat cu cinstit sângele său de blestemul legii, și din mâna diavolului ne-au izbăvit.

Pentru aceasta să nu ne rușinăm de marele nume, că pentru Hristos ne numim creștini, precum au zis sfântul Grigorie bogoslovul, după sfintele poruncile lui totdeauna a umbla să ne nevoim până la ieșirea noastră, dupre cum ne învață sfânta Evanghelie, că el ne va judeca în ziua cea de apoi. Numai mila lui Dumnezeu și acoperământul Prea Curatei Maicei lui, să ne acopere pre noi păcătoșii până la sfârșitul veacului, după făgăduința lui cea neminciunoasă. Slavă să fie lui, acum și veacii veacilor, amin!

1868 Noemvrie 3. (data copierii manuscrisului)

O însemnare

Acest sfânt stariț al acestui loc, Amfilohie și în shimă Enoh, s'au mutat, la veacinicile lăcașuri la leat 7079(1570) Septemvrie 7, în zilele lui Bogdan Voievod, la 7 ceasuri din noapte, după cum singur și-au arătat mutarea. Iar pomenirea lui s'au așezat să se facă în ziua Nașterii Născătoarei de Dumnezeu, Septemvrie 8, în toți anii, până va fi sfânta Mănăstire, iar Nemeasnic în locul lui s'au pus Preotul Fteodor dela Mănăstirea Bistriței.

ISTORIA MONASTIRII PÂNGARAȚI⁵³ **Despre fundația și fondatorii acestei monastiri**

Istoria în scurt a monastirii Pângarații, adunată din istoria pe larg, ce se păstrează la această mănăstire, care de la început și până astăzi sunt 425 ani și este întru acest chip: la anul 6940=1432, în zilele lui Iliș voievod, fiul lui Alexandru voievod cel Bun a venit de la mănăstirea Bistriței, un monah cu numele Simioan, smerit și mărturisit cu fapte bune și dorind de viață pusnicească a lăcuit în codrii pustii pe coasta muntelui numit Părul, aproape de pârâul cu numele Pângărați, unde acum este mănăstirea cu acest nume și locul s-a numit sihăstria lui Simioan. Iar la anul 6969=1461, sihastrul Simioan, cu bani de la Ștefan voievod cel Mare, a făcut biserică de lemn, și prin arătarea ce i s-a făcut în vedenie, a așezat hramul sfântului și slăvitului marelui mucenic Dimitrie izvorătorul de mir, iar la anul 6992=1484 în vremea războiului de la Valia Albă a ars biserică de lemn, iar la anul 7068=1560, Alexandru voievod Lăpușeanu a făcut biserică de piatră, după cum se află și până astăzi tot pe locul unde a fost biserică de lemn și tot cu hramul Sfântul marele mucenic Dimitrie.

Ctitorii monastirii Pângarați acei mai însemnați sunt: 1. Ștefan voievod cel Mare a dat bani sihastrului Simion de a făcut biserică de lemn. Al 2-lea, Alexandru voievod Lăpușeanu, ctitorul acestei monastiri, a făcut biserică de piatră dând și moșie împrejurul monastirii. Al 3-lea, Alexandru Iliș voievod a mărit moșia din înconjurul mănăstirii, cu partea Tarcăului până în Tărcuța. Al 4-lea Petru voievod Cercel a dat două moșii, Ivăneștii și Sărata. Al 5-lea, Vasile voievod Albanitul, întărește cu hrisoave moșiile monastirii, făcând adăogiri pe la unele locuri, iar la Tarcău a dat o parte de loc din Tărcuța și până în hotarul Comăneștilor. Al 6-lea, Mihail voievod Sturza a dat venitul moșiilor Ivăneștii și Tarcău cu hrisov pe 10 ani pentru facerea zidurilor și al 7-lea pe lângă ctitorii ce s-au zis, mai sunt și alți dăruitori care au ajutat mănăstirea, domni, boieri și alți făcători de bine care din cuprinderea documenturilor și din pomelnicul cel mare se vede adăogiri de pământ, odoare, bani, bucate, precum: stupi, vite cu coarne și altele.

⁵³ Arh. St. Iași, Fond Mitropolia Moldovei, dosar nr. 10, anul 1857, fila 82-86v, în MMS 9-10 / 1964, pp. 515-517.

Pentru egumenii care au urmat în cârmuirea monastirii Pângărații, de la început și până astăzi în vreme de 425 ani nu s-au putut afla toți și care au fost unul după altul, precum și fiecare câtă a fost egumen și aceasta din pricină că nu s-a ținut vreo însemnare decât egumenii acei de la început într-un timp de vreo 150 ani s-a scris din istoria monastirii, acei de pe urmă s-au scris din spunerea bătrânilor, iar acei de la mijlocul timpului s-au scris pe cât s-a putut afla din hrisoavele și documenturile monastirii, însă lesne se înțelege că nu vor fi toți însemnați. Cel *întâi* a fost sihastrul Simioan, care la anul 1432 a locuit în locul unde este monastirea și mai adunându-se vreo câțiva pustnici au petrecut 29 ani fără de biserică numindu-se sihăstria lui Simion, iar sihastrul Simion, auzind că Ștefan voievod cel Mare neîncetat zidește monastiri, s-a dus și l-au rugat să-i dea milostenie să facă un schișor de lemn, și la anul 1461 a făcut biserică de lemn cu hramul sfântul marele mucenic Dimitrie, izvorătorul de mir, însă la anul 1484, în vremea războiului de la Valea Albă a ars biserică aceea de lemn, iar sihastrul Simioan, împreună cu toți călugării s-au dus în țara ungurească, la cetatea Gurghia și s-au sălășluit în monastirea Cașava, unde s-a și săvârșit din viață, iar după încetarea războiului, călugării au venit iarăși la urma lor și au petrecut 24 ani fără cîrmuitor, iar la anul 1508 a venit starețul Amfilohie de la monastirea Moldovița, pe care cu toții l-au ales de ocârmuitor. Iar la anul 1560, Alexandru voievod Lăpușnianu a făcut biserică de piatră tot pe locul unde a fost biserică aceea de lemn și tot cu hramul sfântul marele mucenic Dimitrie, iar după săvârșirea bisericii, cu toată rânduiala monastirii, starețul Amfilohie s-a dus iarăși la metania sa, la monastirea Moldovița unde schivnicindu-se s-a numit ieroschimonah și după puțin s-a și săvârșit din viață – că pe acele vremi, călugării, deși ieșia din monastirea unde s-a călugărit, însă era obicei ca sfârșitul să le fie tot la metania lor, iar starețul Amfilohie, la ducerea sa din monastirea Pângărați a așezat egumen în locul său, pe ieromonahul Teodorit, acesta a fost mulți ani egumen și în vremea sa a rugat pe egumenul monastirii Moldovița cu numele Anastasie ieromonah de a scris istoria monastirii Pângărați, după cum pe larg i-a spus starețul ieroschimonah, iar acest egumen Teodorit în pomelnicul cel mare este trecut Teodorit arhimandrit. Este de luat aminte, că pe acele vremi, egumen se făcea nu numai ieromonahi, ci și monahi, iar acesta prin ce chip s-a făcut arhimandrit nu este înștiințare. La săvârșirea sa din viață a lăsat egumen pe ucenicul său cu numele tot Teodorit ieromonah. După aceasta a fost egumen Sava ieromonah, și apoi au fost de rând trei egumeni monahi, Isihie egumen, Antonie egumen și Paisie egumen. După aceștia a fost egumen Metodie ieromonahul și după acesta a fost egumen Teodosie ieromonahul. Până aici s-au însemnat egumenii din istoria monastirii și din pomelnicul cel mare, iar de aici se înseamnă egumenii ce s-au aflat prin hrisoave și documenturi, dintre care cel mai de seamă a fost Climent egumen, pe la anul 1766. Acesta a stat cel mai vrednic a dezbătut toate împrejurările hotarelor, a mijlocit la mai mulți domni și a scos multe documenturi prin care s-a statornicit veniturile monastirii. În vremea sa s-au făcut dăruiuri și a fost egumen mulți ani. După aceasta a fost Ghedeon egumen și Ioan egumen și Teodor egumen. După aceasta a fost Daniil egumen, în vremea căruia iarăși s-au mai făcut câteva documenturi în folosul monastirii și pe urmă s-a făcut egumen la monastirea Bistriiții, unde s-a și săvârșit din viață cu moarte cumplită, rumpându-se un

pod putred dintre două turnuri. Pe vremea egumenului Chiril ieromonah s-a scris pomelnicul cel mare de pe pomelnicul cel vechi; acesta pe urmă s-a făcut arhimandrit și egumen la monastirea Râșca, care a fost vrednic și întemeitorul aceluia sobor; Ioil arhimandrit, care mai înainte a fost egumen la monastirea Bisăricani. În vremea aceasta s-a făcut biserica de la Bisăricani, după cum se află și astăzi. După aceasta a fost egumen Macarie arhimandrit, care a deschis paraclis cu hramul Sfinții arhangheli Mihail și Gavril și l-a sfințit la 1806. Apoi a fost egumen Veniamin arhieru Racovița, sub beizadea Mihăiță Racovița. După aceasta a fost Ghenadi arhimandrit și apoi a fost egumen Atanasie arhimandrit, care pe urmă s-a făcut arhieru cu titlul Sevastian, după care a fost egumen Costandie protosinghel. Iar de la anul 1833 și până astăzi 1857, vreme de 24 ani mă aflu iscălitul Varnava arhimandrit. Însă 4 ani am fost vechil de egumen, iar de 20 ani, de la 1837, mă aflu egumen, care de la cea întâi venirea a mea, m-am silit cu întemeierea monastirii, atât cu îmbunătățirea, precum și cu adăogirea și întemeierea soborului și fiindcă această monastire ajunsese cu totul în proastă stare. După stăruințele ce am întrebuințat, mi s-a dat venitul moșiilor Ivăneștii și Tarcăul cu hrisovul domnului Mihail voievod Sturza, sub nr. 1319, anul 1849, mai 11 zile, pe timp de 10 ani, începători de la anul 1850, april 23, că din venitul ziselor moșii se fac zidiri și care zidiri sunt anume arătate prin hrisov. Însă fiind că zidirile după planul arhitectului și după cuprinderea hrisovului ar fi fost cu mare strâmtorire, după un alt plan s-ar fi croit îndoit și peste îndoit, ba încă unele ce nici nu sunt cuprinse în hrisov și urmează trebuința ca toate încăperile să se facă din nou, din care unele s-au isprăvit, iar altele acum se lucrează, împlinindu-se al șaptelea an de la începerea lucrării.

Monastirea Pângărați de la început și până astăzi în vreme de 425 ani a avut patru numiri: 29 ani s-a numit Sihăstria lui Simioan, 99 ani după ce s-a făcut biserica aceea de lemn s-a numit Schitul lui Simioan; 27 ani după ce s-a făcut biserica de piatră s-a numit monastirea lui Amfilohie și de 270 ani se numește monastirea Pângărați, de pe pâraul numit Pângărați ce curge de la monastire pe vale.

După porunca înalt preasfințitului mitropolit, sub nr. 215 am scris în scurt istoric monastirii Pângărați și am iscălit.

Varnava arhimandrit
anul 1857, martie 28 zile

Scurt istoric asupra Monastirii Pângărați

De oare ce nimeni până astăzi nu s-a gândit a descrie istoricul destul de important al acestei Monastiri, cercetând vechile hrisoave, inscripții și alte documente păstrate și găsite incomplet, sub o formă modestă, după a mea posibilitate și cunoștință, voi încerca a da publicului iubitor de a pătrunde cât mai fidel istoria noastră sbuciumată, istoria unei Mănăstiri cu o obârșie dinaintea lui Ștefan cel Mare încă de la 1432.

La anul 1432, un sihastru cu numele Simeon, mărturisit cu fapte bune și dornic de mântuire sufletească, însoțit de câțiva călugări, vine și se așează la poalele

muntelui numit „Păru”, pe un picior mai ridicat al malului stâng al pâ râului Pângărați.

Aici retras de lume, în neconținute rugăciuni a pustnicit acel numit sihastru timp de 29 ani, până la 1461 când umilit a mers la Voievodul Ștefan, de care auzise că face multe fapte bune, și mai ales biserici și Monastiri, a cărei mărinimie era cunoscută; cerându-i voie și ajutor bănesc a zidit pe acel loc o bisericuță din lemn; și, prin arătarea ce i s-a făcut prin vedenie, i-a așezat hramul sfântului marelui mucenic Dimitrie. Și deci, după aceea acel sihastru sub a sa îngrijire și-a format mai mulți călugări, care încetul cu încetul au tăiat pădurea din jurul schitului atât pentru trebuința lemnului cât și pentru curățirea terenului.

Ocupația călugărilor pe lângă cea întâi care o aveau adică pravila bisericii, rugăciunea de zi și noapte, se mai ocupau cu rocodeala mâinilor, diferite obiecte din lemn, cum și cu cultura albinilor.

La anul 1484, în timpul când Ștefan Vodă a avut războiul cu turcii la Valea Albă, arzând biserica cu majoritatea din chilii, probabil focul pus de dușmani, călugării s-au împrăștiat, iar Sihastrul Simion s-a refugiat în Transilvania la Monastirea Cașino din apropierea cetății Gurghia, probabil orașul Gherghieni de astăzi, unde a și murit. În urma războiului, călugării întorcându-se iarăși la Pângărați pe ruinele ce mai rămăsese, care până a nu arde purta numele Sihastrului, adică sihăstria lui Simon, și pe urmă schitul lui Simeon. Apoi într-o mai grea suferință Călugării viețuind încă 24 ani fără ocârmuitor, când la 1508 au ales ca Egumen pe Amfilohie – căruia nu i se spune gradul ierarhic care venise de la Mănăstirea Moldovița (Bucovina) și care a fost ca Egumen la Pângărați 52 ani, până la 1560-1564 în care timp Alexandru Lăpușeanu vine și rezidește biserica din piatră, dându-i tot hramul Sfântului Mucenic Dimitrie.

Starețul Amfilohie, după terminarea bisericii, probabil din cauza adâncilor bătrânețe, s-a schivnicit sub numele de Enoh, și după rânduiala, obiceiul de atunci cum este și acum care vroiesc, s-a reîntors iarăși la metania lor adică locul unde la început a depus jurământul de călugărie, la M-rea Moldovița, unde s-a și săvârșit din viață. În locul său, ca egumen a fost adus Ieromonahul Teodorit, care mai pe urmă se zice că ar fi fost trecut într-un pomelnic ca Arhimandrit, care pomelnic subsemnatul nu l-am găsit.

Acel Teodorit se spune că ar fi rugat pe Ieromonahul Anastasie Egumenul Mănăstirei Moldovița de a scris Istoria M-rei Pângărați, așa după cum i-a fost descrisă de Enoh mai sus amintit care fusese stareț aici.

Și astfel s-a perindat până la acea dată, în ordinea consecutivă, ca stareți la M-rea Pângărați fără ca să putem exact afla care cât a stat și când s-a rânduit, următorii Monahi, Ieromonahi și Arhimandriți după cum urmează:

Teodorit Ieromonah, Sava Ieromonah, Isichie Monah, Antonie Monah, Paisie Monah, Metodie Ieromonah și Teodosie Ieromonah. Până aci ne-am orientat după spusele din sus amintitul pomelnic, unde au fost trecuți nominal, iar de aici înainte însă cu mai puțină încredere, ne-am orientat după cercetarea anumiților hrisoave ca: corespondențe, state și dosare vechi, necomplete păstrate, câte am mai putut găsi din ele, pe tot decursul timpului până la anul 1924, când Schitul a trecut sub Administrația Mănăstirei Secu și chiar până la anul 1929, când subsemnatul

am luat în primire biserica, în care timp s-au produs o mulțime de schimbări, din cauza cărora materialul informativ s-a pierdut.

Așadar, deși biserica actuală fiind foarte mică ca și un paraclis, însă vechimea și însemnătatea ei este considerabilă și tot ceia ce este mai curios, este că sub dânsa se mai află încă o altă biserică (paraclis), care, deși până acum nu i-am putut găsi istoria cu datele lui exacte, totuși, după cât am putut afla și din ceva documente, cum și tradiție din gura bătrânilor, cărora străbunii lor le-au istorisit, s-ar zice că acest subteran paraclis își are obârșia chiar din timpul sihastrului Simeon 1432-1461 și ar fi servit ca peșteră pentru sihaștrii fugiți de lume și de invazia barbarilor, apoi poate chiar și Simion timp de 29 ani, când nu se spune să fi avut biserică, cum și după ce a ars prima biserică de lemn până la 1564, acea peșteră a servit ca biserică unde călugării își făceau pravila; (rugăciunea). Am mai găsit că Egu-menul Arhimandrit Macarie a deschis paraclisul în bașca de sub biserica făcută sau mărită de Alexandru Lăpușeanu care servise pentru siguranța (păstrarea) odoarelor, unde mai săpând acel Arhimandrit a așezat catapeteazmă și a făcut paraclis sfințindu-se la 1806 cu hramul Sfinților Voievozi Mihail și Gavriil în care zi și locuitorii satului Pângărați hrămuiesc. Se mai vorbește că ar fi fost o hrubă mare de care exact nu se preciza în ce loc, pe sub pământ un drum care servea pentru refugiu în caz de restriște și prigoană din partea dușmanilor, care drum ieșea după cum am zis pe sub pământ pe vale-n sus spre satul Potoci comuna Bicaz.

După Arhimandritul Macarie au mai urmat ca stareți următorii: Veniamin Arhiereu Racoviță, Ghenadie Arhimandrit, Iosif Monah, Atanasie Arhimandrit care mai pe urmă cu titlul de Sevasitian s-a făcut Arhiereu, Costandie Protosinghel; iar la 1833, în timpul Domniei lui Mihai Sturza, care spune că a dat pentru facerea acestor ziduri ce înconjoară astăzi biserica de jur împrejur în formă pătrată, venitul moșiei Monastirei ce avea pe atunci de la Tarcău-Tărcuța și hotarul Comăneștilor, jud. Bacău, pe timp de 10 ani. Conducerea acestor lucrări a fost încredințată vrednicului Stareț Arhimandrit Varnava cu locuitorii de prin satele vecine care erau impuși forțat după cum se zicea pe atunci că făceau în săptămână anumite zile de meremet, care stareț a și format satul Pângărați cu oameni aduși din diferite părți și care mai înainte nici nu exista dându-i numele Pângărați după numele pâraului. Și deci vrednic de notat este că acest inimos Stareț Varnava, care îl găsim Stareț la Pângărați la anii 1833-1857, văzând că la o așa mare și vestită Mănăstire nu se află o biserică încăpătoare, căci biserica actuală fiind mică, unde aproape nici călugării Mănăstirei nu încăpeau să-și facă pravila, de aceea probabil tot pe timpul său, imediat după terminarea clădirilor dimprejur care mai sus s-a zis a început și a ridicat tot din piatră o mare și prea frumoasă biserică, tot aci în incinta Mănăstirei spre răsărit de biserica actuală unde acum doar pe acea temelie se mai vede un grup de brazi mari, aceasta din cauza greșelii săvârșite la 1872 de către Ministerul Cultelor cum și de Mitropolie când a încuviințat că în acest sf. locaș să se formeze penitenciar pentru deținuți; după care bieții călugări s-au împrăștiat, când acea biserică se afla zidită până la acoperiș.

Iar după un timp, un director a închisoarei, după cum se spune cu numele de Făgărășanu, cu inima haină și fără pic de credință în Dumnezeu, din anumite motive a pus și a dărâmat biserica până în temelie. Deci așa fiind, după cum în rezumativ

am arătat, această Monastire care se numără în rândul celor mai de seamă mănăstiri din Moldova, care a mai avut sub a sa stăpânire și alte schituri ca Tarcău etc.

Făcându-ne o imagine a chipului rațional cum era aranjat și îngrijit acest așezământ de ctitorie: istorică care i-a fost menirea și în ce stare a ajuns astăzi, ne cuprinde jale gândindu-ne cum în niște timpuri suflete de oameni, prin dragostea și munca lor pentru mărirea lui Dumnezeu într-un loc sălbatec, au făcut un așezământ ascuns de privescătoarea omenească, în cel mai înalt înțeles sufletec, iar în prezent cum stă nepăsarea crud săpată în adâncul zidurilor, unde pustnicii chiar cu ajutorul Domnilor pioși își aflau adăposturi și altare de rugăciuni. Cu o veche și frumoasă livadă cu pomi, din care a rămas doar urma, trunchiuri și ramuri uscate! Deci ce este, cu mult mai interesant spre știință și în atenția tuturor, sper ca într-un număr viitor să arăt în continuare amănunțit situația actuală în care se află Mănăstirea Pângărați și cui se datorește aceasta, căci aproape și chiar de mirare le este la mulți când aud de Mănăstire sau schitul Pângărați, deoarece fiecare îi dă diferite denumiri: Castel, Arest, Spital și sanator.

6 Septembrie-1933.

Ieromonah Ilarie Lupașcu

Bibliografie

- DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÂNIEI (SEC.XVI) A. Moldova
- VOL. III (1571-1590) Editura Academiei R.P.R., 1951.
- Proces verbal de recepție, Inventarul mănăstirii Pângărați din 2 mai 1960:
- adresa nr. 2753 din 14 apr. 1960.
- Ms. 4612 din Biblioteca Academiei Române, dăruit Academiei Române de Pimen Georgescu, mitropolitul Moldovei la 11 iun. 1919, conținând Pomelnicul Mănăstirii Pângărați.

Cărți și studii consultate

- Antonovici, Ioan, *Cuvânt pentru zidirea Mănăstirii Pângărați, Un manuscris din mănăstirea Pângărați, județul Neamțului*, în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, an X, 1909, pp. 70-76;
- Balș, G., *Bisericile și mănăstirile moldovenești din veacul al XVI-lea B.C.M.I.*, an XX1, 1928, fasc. 55-58.
- Bălan, Ioanichie, Ierom., *Pateric românesc*, București, 1980.
- Bălan Ioanichie, Protos., *Mănăstirea Bistrița, monografie*, 1986.
- Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, București, 2001.
- Berechet, Ștefan, *Documente slave necunoscute asupra Mănăstirii Pângărați*, în *Spicuitor în ogor vecin*, an I, fasc. 1-3, București, 1930.
- Bulgar Gh., Gh., *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, ed. Saeculum Vizual, Constantinescu-Dobridor, București, 2002.
- Cădere, Victor G., *Însemnări despre unele mănăstiri și schituri din Moldova, după cronică Mitropoliei Moldovei și Sucevei din anul 1857*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an XL, nr. 9-10, 1964.
- Monastirea Pângărați în Moldova*, în „Almanah de învățătură și petrecere”, Iași, 1854, pp. 58-66.
- Iorga, Nicolae *Istoria Bisericii Românești*, 1908.

- Încă o ruină de istorie și artă sub ochii noștri nesimțitori*, Ziarul Avântul, 1939
- Lupașcu, Ilarie, Ierom, *Scurt istoric asupra Monastirei Pângărați*.
- Mironescu Nicon, Arhim. *Istorie pe scurt a monastirei Bisericiani*, Arh. St. Iași, Fond Mitropolia Moldovei, dosar 10/1957, fila 84, publicat în MMS 9-10, 1964, p. 518.
- Mironescu, Vladimir, *Mănăstirile și bisericile întemeiate de Ștefan cel Mare*, Cernăuți, 1998.
- Musceleanu, Preot Gr., *Monastirea Pângărați cu hramu Sf. Dimitrie, tinutu Neamtu*, în „Biserica. Foaie religioasă-morală”, anul 1862, nr. 31, pp. 241-244 și nr. 32, p. 250, reluat și în „Calendarulu Anticu pe anulu 1863”, pp. 68-74.
- Năsturel, P. S., *Le Dit' du monastere de Pângărați. Premieres recherches*, în „Buletinul Bibliotecii Române”. Institutul Român de Cercetări, vol. X (XIV) – Serie nouă, Freiburg, 1983.
- Păcurariu, Mircea Pr. Prof. Dr. *Istoria Bisericii Române*, Ed. IBM al BOR, București, 1992.
- Partenie, Arhimandrit, *Okire istorică asupra fondării monastirei Bisericiani și câteva cuvinte despre monastirile zise închinat cu tablou al bisericii binelitografisit – București*, Tip. Oprea Demetrescu 1863.
- Pungă, Gh. *Țara Moldovei în vremea lui Alexandru Lăpușneanu*, Ed. Univ. Al. I. Cuza, Iași, 1994.
- Stoicescu, N., *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor feudale din Moldova*, București, 1974.
- Suciu, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, Editura Academiei RSR, București, 1967.
- Ștrempele, G., *Catalogul manuscriselor românești*, BAR, Buc., 1978, Ms. 4612: *Pomelnicul Mănăstirii Pângărați*.
- Copiști de manuscrise până la 1880*.
- Ureche, Grigore, *Letopisețul Țării Moldovei*, Ed. A II-a revăzută, P.P. Panaitescu, București 1958.
- Varnava, Cuviosul, Arhim. *Istoria Monastirii Pîngarați, Despre fundația și fondatorii acestei monastiri*, în Arh. St. Iași, Fond Mitropolia Moldovei, dosar nr. 10/A anul 1857, fila 82-86v, publicată de Victor G. Cădere în *Însemnări despre unele mănăstiri și schituri din Moldova, după cronică Mitropoliei Moldovei și Sucevei din anul 1857*, în MMS, an XL 9-10 / 1964, pp. 515-517.
- Xenopol, A.D. *Istoria Românilor din Dacia Traiana*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

Summary

This study is one necessary for the trial of canonisation of two important Saints from Moldavia, Saint Rev. Simeon and Saint Rev. Amfilohios from the Monastery of Pângărați. It is presenting in an historical analyse the shorts biographies of these Saints, which have been together with other two greats Moldavian Voivodes, Steven the Great and Alexandru Lăpușneanu, the founders of this Monastery. The history of the Pângărați Monastery begins in the early days of Moldavian Principality. During the realm of Iliș Voivod (1432), son of the great prince Alexandru, the monk named Simeon withdrew from the Bistrița Monastery and founded on the ridge of the Păru Mountain a hermitage bearing his name. It is the first dating of the Pângărați Monastery. In 1461, the same monk, having financial support of the Voivode Steven the Great, erected a wooden church – the first church at Pângărați. Later on, in 1560, the Voivode Alexandru Lăpușneanu erects the first church made of stone, a bell tower and many places for monks to live in. His foundation is connected to the life of another great religious personality: the Archimandrite Amfilohie. A legend says that the Voivode had a dream in which the same Saint Demetrios The Great Martyr appeared and asked him to build a monastery, having the day of his celebration as celebration day. At first, the Voivode was thrilled with the idea. So, he gathered his council and ordered the commencement of the monastery. But, some influential people tried to stop the project. The saint appeared to the Voivode again in his dream. This time he was very angry. He did not ask, but commended the erection of the church. That experience strengthened the Voivode's will and so he raised one of the most interesting churches in Europe: two churches, one in top of the other form the architectural historical complex. All these facts together with interesting information from the lives of these two Saints (e.g. the procession and the honour given to their relics, the particular and local cult accorded to them, the details about their holly visions and ascetic sufferings of their lives, etc.) try to argue the necessity and the rectitude of their official canonisation.